

1. גמלאות ענף נכות כללית

במסגרת ענף נכות כללית, משולמות על-פי חוק הקצבאות האלה:

- **קצבת נכות** - מבטיחה הכנסה מינימלית לקיום לנכים שכושרם להשתכר מעבודה או ממשלח ידם נפגע. משולמת מ-1974.
- **קצבה לשירותים מיוחדים** - מסייעת לנכים התלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היום-יום או הזקוקים להשגחה מתמדת, לממן עזרה לסיוע בפעולות אלה. משולמת מ-1979.
- **גמלה לילד נכה** - משולמת (מ-1981) למשפחות המטפלות בילדן הנכה בבית. הענף מטפל גם בגמלאות שאינן מכוח חוק הביטוח הלאומי:
- **קצבת ניידות** - משולמת (מ-1975) למוגבלים בניידות, לשם השתתפות בהוצאות הניידות שלהם מחוץ לבית.
- **פיצוי לנפגעי גזזת** - משולם (מ-1995) למי שקיבל הקרנות לטיפול במחלת הגזזת בשנים 1946-1960 ועקב כך חלה.
- **פיצוי לנפגעי פוליו** - משולם (מ-2007) למי שחלה במחלת הפוליו בישראל או טופל בישראל ובעקבותיה נגרמה לו נכות רפואית.

לוח 1

מקבלי קצבאות נכות כללית, שירותים מיוחדים, ילד נכה וניידות
(תמוצע לחודש), 2011-2015

שנה	נכות		שירותים מיוחדים		ילד נכה		ניידות	
	מספר המקבלים	שיעור השינוי	מספר המקבלים	שיעור השינוי	מספר המקבלים	שיעור השינוי	מספר המקבלים	שיעור השינוי
2011	212,951	2.8%	35,219	6.3%	29,483	5.8%	32,964	4.3%
2012	217,589	2.2%	37,825	7.4%	32,103	8.9%	34,087	3.4%
2013	222,641	2.3%	40,860	8.0%	36,006	12.2%	35,311	3.6%
2014	226,552	1.8%	46,214	13.1%	40,473	12.4%	36,601	3.7%
2015	229,745	1.4%	50,823	9.8%	44,624	10.3%	37,910	3.6%

1 נכה הסובל מליקויים ברגליים כמפורט בחוק.

לוח 2
מקבלי גמלאות נכות בוגרים לפי סוג הגמלה, דצמבר 2015

שיעורי השינוי לעומת 2014	מספר המקבלים	סוג הגמלה	מספר גמלאות
1.9%	263,467	נכים בוגרים	סך הכל
1.2%	231,165	נכות כללית	
6.9%	52,225	שירותים מיוחדים	
17.4%	34,079	ניידות	
1.6%	4,463	גזות	
-0.4%	4,232	פוליו	
0.5%	184,860	נכות כללית בלבד	גמלה אחת
11.9%	10,438	שר"מ בלבד	
5.3%	11,919	ניידות בלבד	
3.7%	3,860	גזות בלבד	
1.3%	1,129	פוליו בלבד	
5.8%	28,326	נכות כללית ושר"מ	שתי גמלאות
-0.2%	6,999	נכות כללית וניידות	
-19.7%	240	נכות כללית וגזות	
-15.7%	226	נכות כללית ופוליו	
8.7%	2,773	שר"מ וניידות	
13.2%	154	שר"מ וגזות	
24.4%	56	שר"מ ופוליו	
-1.5%	64	ניידות וגזות	
3.4%	1,415	ניידות ופוליו	
0.0%	פחות מ-10	גזות ופוליו	
5.1%	9,464	נכות כללית, שר"מ וניידות	שלוש גמלאות
-25.0%	48	נכות כללית, שר"מ וגזות	
-20.7%	46	נכות כללית, שר"מ ופוליו	
-15.8%	16	נכות כללית, ניידות וגזות	
-11.0%	510	נכות כללית, ניידות ופוליו	
5.8%	55	שר"מ, ניידות וגזות	
14.0%	432	שר"מ, ניידות ופוליו	
0.0%	פחות מ-10	שר"מ, גזות ופוליו	
-33.3%	פחות מ-10	ניידות, גזות ופוליו	
-29.6%	19	נכות כללית, שר"מ, ניידות וגזות	ארבע גמלאות
-6.2%	411	נכות כללית, שר"מ, ניידות ופוליו	

מקבלי הגמלאות

מחקר מ-2012, שעשה המוסד לביטוח לאומי בשיתוף עם ג'וינט-מכון ברוקדייל, העלה כי 24.7% מהאוכלוסייה בגיל העבודה בישראל מגדירים עצמם (הגדרה סובייקטיבית) כבעלי מוגבלות ברמה כלשהי המפריעה לתפקודם². כרבע מהם, 263 אלף, קיבלו ב-2015 קצבה אחת או יותר מענף נכות כללית בביטוח לאומי - גידול שנתי של 1.9% במספר הזכאים. כ-10% נוספים קיבלו קצבה מאגף השיקום במשרד הביטחון או קצבה לנפגע עבודה מהביטוח הלאומי, והיתר - רמת הנכות שלהם לא היתה מספיקה כדי לזכותם בקצבה או שהם לא איבדו מכושרם להשתכר או שהם אינם ממצים את זכויותיהם.

מקבלי קצבת נכות כללית מהווים כ-90% מכלל הזכאים לקצבאות מהענף. מספרם הממוצע בחודש הגיע ב-2015 ל-229,745, שהם כ-4.7% מהאוכלוסייה בגיל הזכאות לקצבה (18 עד גיל פרישה). לאחר כעשור שבמהלכו השתנה גיל הפרישה ונחקק תיקון 109 לחוק (**חוק לרון**), שיעור הגידול השנתי במספר מקבלי הקצבה התייצב והוא זהה לשיעור הגידול של האוכלוסייה בגיל העבודה (פחות מ-2%).

שיעור הגידול במספר מקבלי הקצבה לשירותים מיוחדים פחת במעט ב-2015 לאחר שבשנים קודמות הוא עלה בעקבות שינוי במבחני הזכאות לקצבה (הוספת מבחן ה-IADL) והפחתת מספר ימי ההמתנה עד תחילת הזכאות לקצבה. גם שיעור הגידול במספר הילדים מקבלי גמלה (גמלה לילד נכה) התמתן, לאחר שחלפה ההשפעה של הרחבת העילות המזכות בגמלה (**תקנות אור-נוי 2**). הגידול במספר מקבלי גמלת ניידות נותר ללא שינוי בהשוואה לשנים הקודמות (כ-3.6%).

מנובמבר 1999, יכול נכה, שמתקיימים בו כל התנאים וההגדרות בחוקים ובתקנות, לקבל יותר מוגמלה אחת מענף נכות כללית בעד אותו פרק זמן. בדצמבר 2015 קיבלו 51,261 נכים בגירים ו-4,302 נכים קטינים (שהם כ-21% ממספר מקבלי הקצבאות בענף) בו-זמנית שתי גמלאות או יותר (לוחות 2 ו-3). בולטות במיוחד הקצבה לשירותים מיוחדים, שכ-80% ממקבליה זכאים גם לקצבאות נוספות (בדרך כלל קצבת נכות), והפיצוי לנפגעי פוליו, אשר כ-73% מהזכאים לו מקבלים גם קצבה נוספת (בעיקר ניידות).

לוח 3

מקבלי גמלאות נכות קטינים לפי סוג הגמלה, דצמבר 2015

שיעורי השינוי	מספר המקבלים	סוג הגמלה	מספר הגמלאות
9.2%	46,390	נכים קטינים	סך הכל
10.3%	41,841	ילד נכה	גמלה אחת
-2.0%	247	ניידות	
0.5%	4,302	ילד נכה וניידות	שתי גמלאות

2 נאון ואחרים (2012). בעלי מוגבלות בגיל העבודה בישראל - שכיחות באוכלוסייה, מאפיינים ומצב תעסוקתי. המוסד לביטוח לאומי.

2. קצבת נכות

הזכאים לקצבה

לקצבה חודשית זכאי מי שהוא תושב ישראל, מגיל 18 ועד גיל הפרישה, אשר עקב נכותו נפגעה יכולתו להשתכר מעבודה³. קצבה זו מבטיחה הכנסה מינימלית לקיום על-פי תנאי החוק. החוק מגדיר שני סוגי זכאים לקצבה:

- **נכים משתכרים** - גברים או נשים שבעקבות ליקוי גופני, שכלי או נפשי, ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, איבדו מכושרם להשתכר, או שכושרם להשתכר הצטמצם ב-50% או יותר, או שהכנסתם החודשית מעבודה אינה עולה על הרף הקבוע בחוק. החוק מבחין בין שתי קבוצות זכאים: (א) בעלי לקות חמורה או בעלי זכאות ממושכת⁴, הזכאים לקצבה אם הכנסתם מעבודה אינה עולה על 60% מהשכר הממוצע. (ב) כל השאר: מי שהכנסתם מעבודה אינה עולה על 45% מהשכר הממוצע.
- **עקרות בית** - נשים נשואות, שלא עבדו מחוץ למשק ביתן תקופות המוגדרות בחוק לפני שהגישו את התביעה לקצבה, ואשר עקב ליקוי גופני, שכלי או נפשי, הנובע ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, איבדו 50% לפחות מכושרן לתפקד במשק הבית.

קביעת הזכאות לקצבה

בתהליך קביעת הזכאות לקצבה כמה שלבים:

1. **בחינת ההכנסות מעבודה במועד ההצטרפות:** גובה ההכנסות מעבודה המאפשרות תשלום קצבה אינו קבוע ומשתנה בהתאם למצב הרפואי ולקבוצה שהמבוטח שייך אליה.
2. **קביעת נכות רפואית:** רופא מוסמך מטעם המוסד לביטוח לאומי, בכפוף לבדיקות רפואיות ולמסמכים רפואיים, קובע את אחוזי הנכות הרפואית בהתאם למבחנים בחוק. האחוזים הרפואיים מבטאים את חומרת מצבו הרפואי של הנכה. במסגרת הבדיקות הרפואיות, הרופא ופקיד התביעות בודקים אם מתקיימים תנאי הסף הנדרשים להגדרת האדם כנכה: (א) נכה משתכר - נכות רפואית של 60% לפחות, או 40% כשיש ליקוי אחד לפחות בשיעור של 25% או יותר. (ב) עקרת בית - נכות רפואית של 50% לפחות.
3. **קביעת דרגת אי-כושר השתכרות:** פקיד התביעות של הביטוח הלאומי, לאחר שנועץ ברופא המוסד ובפקיד השיקום, קובע באיזו מידה נפגע כושרו של הנכה להשתכר (דרגת אי-הכושר), בהתאם למידת יכולתו לשוב לעבודתו (באופן מלא או חלקי) או יכולתו להשתלב בעבודה

3 בקביעת הזכאות לקצבת נכות לא מובאת בחשבון הכנסה שלא מעבודה.
4 לקות חמורה: מי שנקבעה לו נכות רפואית בשיעור 70% לפחות, או שהוא סובל מפגור שכלי או ממוגבלות נפשית בשיעור 40% לפחות. זכאות ממושכת: היה זכאי לקצבה 60 חודשים לפחות ב-7 השנים שקדמו ל-1.8.2009.

מתאימה אחרת, ובכפוף להשכלתו, כושרו הגופני ומצבו הרפואי. קביעת דרגת אי-כושר מלאה או חלקית מבטאת אובדן מלא או חלקי של כושר ההשתכרות, וקביעת דרגת אי-כושר קבועה או זמנית מצביעה על אובדן כושר ההשתכרות לצמיתות או לפרק זמן מוגבל. אובדן כושר השתכרות נמוך מ-50% אינו מזכה בקצבה.

“חוק לרון”

באוגוסט 2009 נכנס לתוקף תיקון 109 לחוק הביטוח הלאומי (**חוק לרון**) שנועד לשפר את התנאים של מקבלי קצבת נכות היוצאים לעבוד, מתוך כוונה לשפר את איכות חייהם, לשלבם בחברה ולחזק את תדמיתם בעיני הציבור. השינוי העיקרי בעקבות התיקון היה האפשרות להגדיל את ההכנסה מעבודה בלי לשלול את הזכאות לקצבה ואת ההטבות הנלוות לה, ולהבטיח כי הסכום הכולל מהשכר ומהקצבה יהיה תמיד גבוה מסכום הקצבה בלבד⁵.

כדי להבחין בין בעלי פוטנציאל גבוה להשתלבות בעבודה לבין מי שסיכוייהם לכך נמוכים יותר, חולקו הנכים לשתי קבוצות (ראו לעיל **נכים משתכרים**). נוצרו גם רמות שונות של ההכנסות מעבודה לקביעת הזכאות לגמלה, במטרה לעודד את ההשתלבות בעבודה של אנשים עם לקות חמורה או בעלי זכאות ממושכת. כחלק מהתיקון נוספה קצבה חדשה - קצבת עידוד, המשולמת במקום קצבת נכות למי שהכנסתו מעבודה עולה על הסכום שנקבע בחוק, כלומר 60%-45% בהתאם לקבוצה, והוא היה זכאי לקצבת נכות 12 חודשים לפחות.

גובה הקצבה ותוספות

- נכה משתכר או עקרת בית שנקבעה להם דרגת אי-כושר מלאה (75% לפחות) זכאים לקצבה חודשית בגובה 26.75% מהסכום הבסיסי כהגדרתו בחוק - 2,342 ש"ח⁶.
- לנכים בדרגת אי-כושר מלאה, שאינם שוהים במוסד ואשר אחוז הנכות הרפואית שלהם 50% לפחות (ממארס 2014 לאנשים עם סעיפי ליקוי 33 או 91 - 40% נכות), משולמת תוספת (קצבה חודשית נוספת - **קח"ן**) בסכום של 252-372 ש"ח. כ-68% ממקבלי הקצבה היו זכאים ב-2015 לתוספת זו.
- בעבור בן/בת זוג תושב ישראל (בין שהם נשואים ובין שהם ידועים בציבור), שהכנסתו החודשית אינה עולה על 57% מהשכר הממוצע - משולמת תוספת של 50% מקצבת היחיד המלאה המשולמת לו. עקרת בית נכה זכאית לתוספת בעבור שני הילדים הראשונים בלבד ולא בעבור בן זוגה.

5 עד החלת התיקון לחוק, הקצבה הופסקה בהתאם להשכלתו של הנכה (כאשר הכנסתו מעבודה עלתה על 37.5/45/55% מהשכר הממוצע). כעת היא מקוזזת כך: להכנסות של 21%-25% מהשכר הממוצע - קיזוז של 10%; להכנסות של 25%-68% - קיזוז של 30%; להכנסות של 68%-93% - קיזוז של 40%; ולהכנסות הגבוהות מ-93% - ב-60%. הכנסות מעבודה שאינן עולות על 21% מהשכר הממוצע אינן מקוזזות.

6 כל הסכומים בפרק זה נכונים ל-2015.

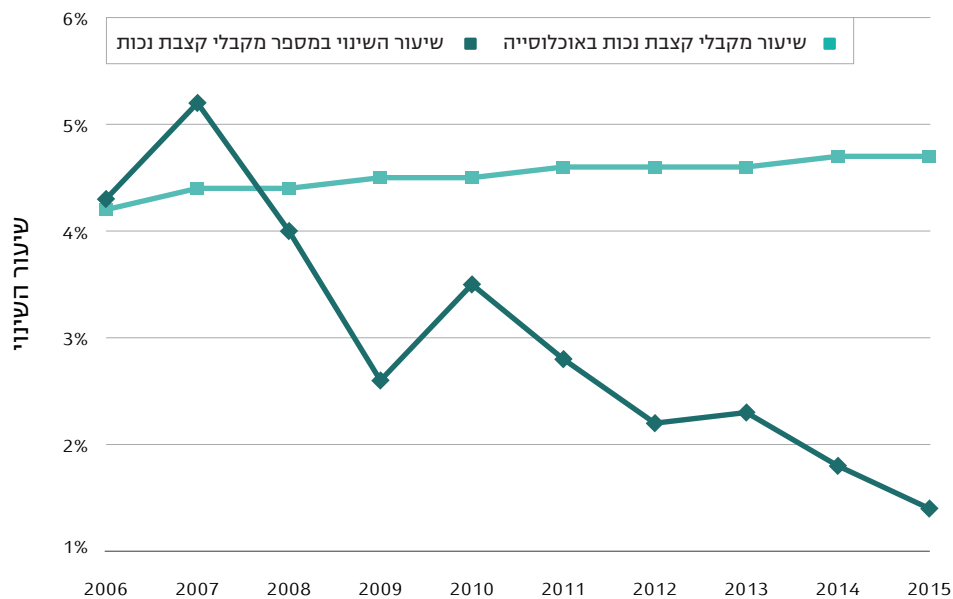
- בעבור ילד תושב ישראל (כהגדרתו בביטוח הלאומי) משולמת תוספת של 40% מקצבת היחיד המשולמת לו (לשני הילדים הראשונים בלבד).
 - מי שמקבלים תוספת בעד התלויים בהם ויש להם הכנסות שלא מעבודה - ינוכה מהתוספת בעד התלויים (בלבד) כל סכום ההכנסה שלא מעבודה.
- מקבלי קצבת נכות או קצבת עידוד זכאים גם להטבות מגופים ציבוריים שונים בתנאים שונים, כגון פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ומס הכנסה, הנחות בארנונה ועוד.

מקבלי קצבת נכות

מתחילת שנות ה-2000, שיעור הגידול במספר המקבלים קצבת נכות היה גבוה פי 2 ויותר בהשוואה לשיעור הריבוי הטבעי באוכלוסייה. לגידול זה כמה סיבות: (א) ההעלאה ההדרגתית של גיל הפרישה לגברים ולנשים; (ב) הגידול בשיעורי התחלואה באוכלוסייה, שנבע מהעלייה בדיווח על מחלות ומהירידה בשיעורי התמותה בקרב החולים; (ג) הורדת המינימום להכנסות המאפשר בחינת זכאות לקצבת נכות והקיצוץ ההדרגתי של קצבת הנכות ביחס להכנסות מעבודה.

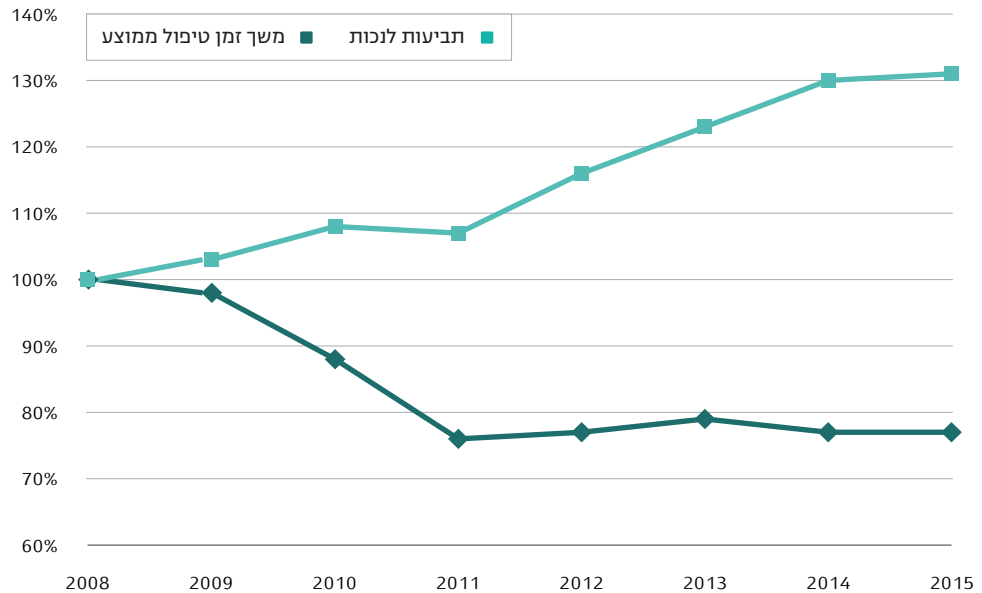
משמוצה הפוטנציאל של מצטרפים חדשים שנעשו זכאים בעקבות השינויים הללו, התייצב הגידול השנתי ברמה של 1.8% בשנה, היתה לשיעור הגידול של האוכלוסייה בגיל העבודה (תרשים 1). כפועל יוצא, גם חלקם של מקבלי קצבת נכות באוכלוסייה בגיל העבודה התייצב סביב 4.7% בשנת 2015.

תרשים 1
מקבלי קצבת נכות והתפתחות נכות באוכלוסייה בגיל העבודה, 2006-2015



תרשים 2

השינוי במספר התביעות לקצבת נכות ובמשך הטיפול הממוצע בתביעה, 2015-2008



בדיקה של התפלגות מקבלי הקצבה בדצמבר 2015 לפי מין ודרגת האי-כושר שנקבעה להם⁷, מצביעה על פער ניכר בדרגות בין משתכרים לעקרות בית (לוח 4). לכ-84% מהמשתכרים (גברים ונשים) נקבע אובדן כושר השתכרות מלא והם זכאים לגמלה מלאה, לעומת עקרות הבית, שרק לכ-38% מהן נקבע אובדן כושר מלא. הבדלים אלה נובעים ממבחני הזכאות השונים בין שתי הקבוצות.

לוח 4

מקבלי קצבת נכות לפי דרגת אי-כושר ומין (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

סך הכל	מספרים מוחלטים	דרגת אי-כושר (אחוזים)				סך הכל		מין
		100% - 75%	74%	65%	60%	אחוזים	מספרים מוחלטים	
סך הכל	מספרים מוחלטים	186,115	5,120	17,352	22,578	231,165	100	אחוזים
גברים	134,309	80.5	2.2	7.2	10.2	100	100	134,309
נשים	96,856	84.1	1.6	5.8	8.5	100	100	96,856
סך הכל	81,315	75.5	3.0	9.9	11.6	100	100	81,315
משתכרות	15,541	82.6	2.0	7.0	8.5	100	100	81,315
עקרות בית		38.4	8.4	25.3	27.9	100	100	15,541

7 ההתפלגות של מקבלי הקצבה לפי דרגות אי-כושר ואחוזים רפואיים מופיעה בלוח 21 שבנספח לוחות ענפי ביטוח.

לוח 5

מקבלי קצבת נכות לפי גיל נוכחי, גיל ממוצע וליקוי עיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

ליקוי עיקרי	גיל (אחוזים)						סך הכל	
	גיל ממוצע	55-גיל פרישה	54-45	44-35	34-25	24-18	מספרים מוחלטים	אחוזים
סך הכל מספרים	46.9	81,168	55,144	42,809	34,491	17,553	231,165	100
סך הכל אחוזים		100	100	100	100	100		100
נפשי	43.3	12.2	20.6	27.6	27.6	21.1	20.0	46,347
הפרעות פסיכוטיות								
הפרעות פסיכונורוטיות	44.2	10.2	14.9	15.8	17.2	16.7	13.9	32,134
פיגור שכלי	38.7	3.8	7.8	13.3	18.7	21.2	10.0	23,212
פנימי	53.4	37.6	23.5	13.8	9.2	9.0	23.4	54,169
אורוגניטלי	51.7	4.3	3.7	2.2	1.6	1.3	3.2	7,290
ניירולוגי	46.3	12.9	11.6	12.6	13.1	16.5	12.8	29,698
לוקומוטורי	50.1	10.5	9.6	7.4	5.1	4.8	8.5	19,578
חושי	47.6	4.9	4.7	4.5	4.3	4.4	4.6	10,746
ראייה								
חירשות	44.2	2.1	2.1	2.2	2.8	4.5	2.4	5,605
אחר	52.3	1.4	1.4	0.6	0.4	0.4	1.0	2,386

כשליש מן המקבלים קצבת נכות לוקים בבעיה נפשית כליקוי עיקרי⁸ (לוח 5). מאפייני הליקוי העיקרי משתנים בין אנשים בגילים השונים: בגיל צעיר בולטים הליקויים המולדים (כגון פיגור, חירשות וליקוי נפשי⁹), ובגיל מבוגר גדל שיעורם של הליקויים המתפתחים עם הגיל (כגון פנימי ואורוגניטלי¹⁰). גם בשנת 2015 הגיל הממוצע של מקבלי קצבת נכות היה 47.

כ-47% ממקבלי קצבת נכות נשואים¹¹, ועשויים להיות זכאים לכאורה לתוספת בעבור בן/בת זוג, אך רק 35% מהם מקבלים תוספת בעבורם בגלל הכנסות גבוהות של בן/ת הזוג (מעבודה ושלא מעבודה) או של הנכה (שלא מעבודה) (לוח 6). שיעור הנשים המשתכרות הנשואות נמוך, משום שאישה נשואה שלא עבדה לפני הגשת התביעה פרק זמן המוגדר בחוק, נחשבת לעקרת בית. עם זאת, שיעור הנשים המוגדרות עקרות בית הולך וקטן ואילו שיעור המוגדרות משתכרות גדל, בעיקר לאור הגידול בשיעור התעסוקה של נשים באוכלוסייה.

8 הליקוי בעל האחוז הרפואי הגבוה ביותר מבין הליקויים. אחוזי הנכות הרפואית בביטוח הלאומי אינם נקבעים על-פי מחלות אלא על-פי האיברים ותפקודם.

9 פיגור: כולל את הלוקים בתסמונת דאון. נפשי: כולל את הלוקים באוטיות.

10 פנימי: כולל מחלות דם, לב, כבד וריאות, סוכרת, אסתמה ומרבית חולי הסרטן. אורוגניטלי: כולל בעיות בכליות, בדרכי השתן והרבייה ובשלפוחית השתן (שכיח בקרב חולי סרטן הערמונית).

11 לא כולל מי שיש להם ידוע/ה בציבור.

לוח 6

מקבלי קצבת נכות לפי הרכב התלויים ומצב משפחתי
(מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

הרכב התלויים						סך הכל		מצב משפחתי	סך הכל
בן זוג + 2 ילדים	בן זוג + ילד	בן זוג	שני ילדים	ילד אחד	ללא תלויים	מספרים מוחלטים	אחוזים		
15,810	6,936	15,322	22,135	17,809	153,153	231,165	100%	מספרים	סך הכל
7%	3%	7%	10%	8%	66%	100%		אחוזים	
15,498	6,782	15,138	16,521	10,537	43,799	108,275	47%	סך הכל	נשואים
13,664	5,841	13,298	6,015	4,082	22,577	65,477	28%	גברים	
								נשים	
1,834	941	1,840	6,012	4,038	12,592	27,257	12%	משתכרות	
.	.	.	4,494	2,417	8,630	15,541	7%	עקרות בית	
312	154	184	5,614	7,272	109,354	122,890	53%	סך הכל	לא נשואים
279	136	156	2,299	2,743	63,219	68,832	30%	גברים	
								נשים	
33	18	28	3,315	4,529	46,135	54,058	23%	משתכרות	

שיפור השירות ומיצוי זכויות

בשנים האחרונות, הביטוח הלאומי פועל לשיפור השירות למבוטחים ולהגברת מיצוי זכויות. מדד בולט לאיכות השירות הוא משך זמן החולף ממועד ההגשה של התביעה ועד קבלת החלטה, ומדד חשוב לבחינת מיצוי הזכויות הוא מספר התביעות המוגשות. וכך, למרות הגידול המתמיד במספר התביעות בארבע השנים האחרונות, משך הטיפול הממוצע בתביעה לקצבת נכות היה ב-2015 נמוך בכ-20% לעומת 2008 והוא כיום 55 ימים בממוצע. מרבית הירידה הושגה בשנים 2008-2011 (תרשים 2).

תיבה 1

"מחלקה ראשונה":

מיצוי זכויות בנכות - הגשת תביעות בבית החולים

בחזון הביטוח הלאומי נקבע כי המוסד יפעל באופן יזום, ביעילות ותוך גילוי רגישות לכבוד האדם, כך שכל מבוטח ומבוטח יוכלו למצות את זכויותיהם. ואכן, בשנים האחרונות המוסד פועל רבות כדי לשפר את השירות למבוטחים ואת מיצוי זכויותיהם.

במאי 2015 הושק שירות חדשני בבתי חולים - מחלקה ראשונה: הביטוח הלאומי פונה ביוזמתו לאנשים בעלי פוטנציאל גבוה לזכאות לקצבאות, ובכך נחסכים מהם כל ההליכים הבירוקרטיים הכרוכים בהגשת התביעה. המיזם החל לפעול בבתי החולים שיבא (במאי) וסרוקה (בספטמבר).

כדי לאתר זכאים פוטנציאליים, סומנו במערכת בית החולים אבחנות רפואיות (ICD9 / ICD10) הקשורות לזכאות לקצבאות נכות כללית, שירותים מיוחדים וילד נכה. אחות או עובדת סוציאלית ייעודית בבית החולים, שעברה הדרכה על ידי עובדי המוסד והיא בקיאה בתנאי הזכאות לקצבאות ובתהליך הגשתן, מקבלת מדי יום רשימה של חולים שאובחנו באחת האבחנות האלה ומיידיעת אותם כי הם עשויים להיות זכאים לקצבאות הללו. עם קבלת המסמכים הרפואיים הם מועברים למוסד באופן ממוחשב ומאוטוטח בכספת להמשך טיפול. כך משך הטיפול בתביעות מתקצר, הקצבה משולמת מהר יותר והמבוטחים אינם זקוקים לסיוע של עורכי דין או חברות למימוש זכויות. בעת כתיבת שורות אלה חלפה שנה מתחילת הפרויקט, ומטרננו בתיבה זו לסכם את תרומתו בפרק הזמן הקצר הזה. ב-2015 הוגשו בסך הכל 1,291 תביעות לקצבאות מענף נכות: 54% לקצבת נכות כללית, 42% לקצבה לשירותים מיוחדים והיתר, 4%, לגמלה לילד נכה (לוח 1). עיקר מקבלי השירות הזה (כ-80%) הם אנשים שלא קיבלו קצבאות במועד הגשת התביעה.

לוח 1

תביעות לקצבאות נכות שהוגשו בבתי חולים, 2015

קצבה	מעמד בעת הגשת תביעה	בית חולים שיבא	בית חולים סורוקה
סך הכל	סך הכל	730	561
	אינם מקבלים קצבה	629	395
נכות כללית	מקבלים קצבה	101	166
	סך הכל	390	310
שירותים מיוחדים	מקבלים קצבה	342	205
	מקבלים קצבה	48	105
ילד נכה	סך הכל	321	225
	מקבלים קצבה	268	165
מקבלים קצבה	מקבלים קצבה	53	60
	סך הכל	19	26
מקבלים קצבה	מקבלים קצבה	19	25
	מקבלים קצבה	1	1

בלוח 2 מוצגת השוואה בין תביעות שהוגשו בבתי חולים לבין תביעות שהוגשו בדרכים אחרות, לפי מספר ההחלטות, שיעור התביעות שאושרו ומשך הטיפול.

שיעור האישורים הגבוה יותר נעוץ בקהל היעד שנבחר לפרויקט, אך הקיצור הניכר של זמן הטיפול הוא תוצאה ישירה של הפרויקט. בנכות כללית הזמן הממוצע קטן ב-51% מזמן הטיפול בתביעות שהוגשו בדרכים אחרות, בקצבה לשירותים מיוחדים ב-66% ובילד נכה ב-74%.

פרויקט מחלקה ראשונה זכה בפרס ההוקרה על חדשנות בשירות המדינה בתחרות שנערכה בין משרדי הממשלה. בשנים הבאות מתוכנן להרחיב את השירות לבתי חולים נוספים ולקופות החולים.

לוח 2

תביעות שהוגשו בבתי חולים ותביעות שהוגשו בדרכים אחרות לפי החלטות, אישורים וזמן טיפול, 2015

קצבה	תחנה	תביעות בבתי חולים	תביעות בדרכים אחרות
נכות כללית	הגשה	700	113,402
	החלטה	486	104,821
	אישור	212	38,287
	שיעור אישורים	44%	37%
שירותים מיוחדים	זמן טיפול ממוצע (ימים)	27	55
	הגשה	546	44,258
	החלטה	403	41,665
	אישור	265	23,005
ילד נכה	שיעור אישורים	66%	55%
	זמן טיפול ממוצע (ימים)	11	32
	הגשה	45	32,712
	החלטה	26	29,696
	אישור	23	18,382
	שיעור אישורים	88%	62%
	זמן טיפול ממוצע (ימים)	9	34

3. קצבה לשירותים מיוחדים

עיקרי החוק

הקצבה לשירותים מיוחדים (להלן קצבת **שר"מ**) משולמת למבוטחים הזקוקים לעזרה בפעולות היום-יום לפי מבחן ADL (לבישה, אכילה, רחצה, הפרשות וניידות בתוך הבית) ולעזרה במשק הבית לפי מבחן IADL¹² (הכנת מזון, אחזקת בית, נטילת תרופות, סידורים מוסדיים וכספיים, קניות מחוץ לבית, הפעלת מכשירים), או שהם זקוקים להשגחה מתמדת למניעת סכנת חיים לעצמם או לאחרים¹³.

12 מיוני 2014.

13 בדומה לתנאי הזכאות לפי חוק ביטוח סיעוד סעיף 223 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995.

- לקצבה עשויים להיות זכאים מי שמתגוררים בארץ ושלא הגיעו לגיל הפרישה לפני שהוגשה התביעה, ובלבד שמתקיימים בהם התנאים האלה:
- הם מקבלים קצבת נכות: אם שיעור הנכות הרפואית שלהם 60% ויותר (בסעיפי הליקוי המוכרים), והם אינם מקבלים קצבה מיוחדת לנפגעי עבודה או תשלום בעד טיפול אישי או עזרה בבית על-פי חוק אחר.
 - הם מטופלים בטיפול אקטיבי במחלות אונקולוגיות ותלויים בעזרת הזולת או שהם נזקקים לדיאליזה (פעמיים בשבוע לפחות) או הושתל בגופם איבר (כליה, לב, לבלב, ריאה, כבד) או שהם עברו השתלת מוח עצם עצמונית או מתורם זר.
 - הם אינם מקבלים קצבאות נכות כללית, אם מתקיים בהם אחד התנאים האלה: (א) נקבעה להם נכות רפואית בשיעור של 75% לפחות והכנסתם החודשית מעבודה אינה גבוהה מ-5 פעמים השכר הממוצע (46,300 ש"ח ב-2015), והם אינם מקבלים קצבה מיוחדת לנפגעי עבודה או תשלום בעד טיפול אישי או עזרה בבית על-פי חוק אחר. (ב) הם עולים חדשים (המחזיקים בתעודת עולה), שעדיין לא חלפה שנה ממועד עלייתם ארצה.
- מי שמקבל הטבות על-פי הסכם הניידות יהיה זכאי לקצבה לשירותים מיוחדים רק אם ועדה רפואית קבעה כי הוא מוגבל בניידות בשיעור 100% או שהוא מרותק לכיסא גלגלים או זקוק ומשתמש בכיסא גלגלים.
- מי שהיה זכאי לקצבת שר"מ לפני הגיעו לגיל פרישה, זכאי בגיל זה לבחור בין קצבה זו לבין גמלת סיעוד. מי שמאושפז במוסד שניתנים בו שירותי רפואה, סיעוד או שיקום אינו זכאי לקצבה.

גובה הקצבה

- גובה קצבת שר"מ נקבע יחסית לקצבת נכות מלאה ליחיד (25% מהסכום הבסיסי), ומשולמת עליה גם תוספת (קצבה חודשית נוספת - קח"ן). לקצבה שלוש רמות, הנקבעות בהתאם למידת התלות בעזרת הזולת¹⁴:
- מי שזקוק לעזרה רבה בעשיית **רוב** פעולות היומיום **ברוב** שעות היממה - קצבה בשיעור 50% מקצבת נכות מלאה וקח"ן בשיעור 14% - בסך הכל 1,401 ש"ח בחודש.
 - מי שזקוק לעזרה רבה בעשיית **כל** פעולות היומיום **ברוב** שעות היממה - קצבה בשיעור של 112% וקח"ן בשיעור 28.5% - בסך הכל 3,076 ש"ח בחודש.
 - מי שתלוי לחלוטין באדם אחר בעשיית **כל** פעולות היומיום **בכל** שעות היממה - קצבה בשיעור 188% מקצבת נכות מלאה וקח"ן בשיעור 42.5% - בסך הכל 5,045 ש"ח בחודש.
- מי שזקוק למכונת הנשמה באופן רצוף בכל שעות היום והלילה והוא מוגדר כתלוי לחלוטין בעזרת הזולת, זכאי מאפריל 2015 לתוספת **נכה מונשם**, ששיעורה 83% מקצבת נכות מלאה - 1,817 ש"ח לחודש.

14 השיעורים תקפים מאפריל 2015. עד אז היו השיעורים 50%, 105%-175% מקצבת נכות מלאה ליחיד.

מקבלי הקצבה לשירותים מיוחדים

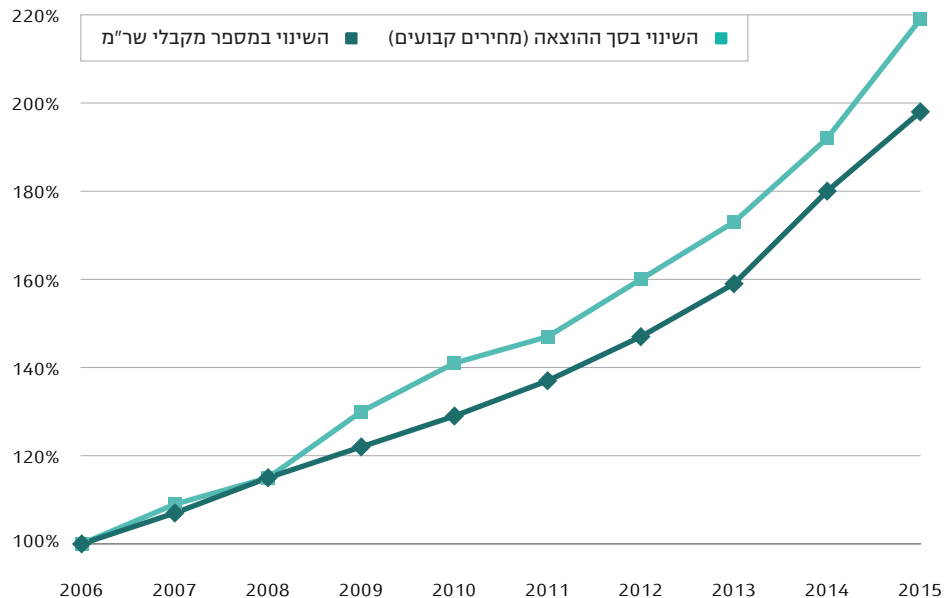
בדצמבר 2015 קיבלו 52,225 איש קצבה לשירותים מיוחדים - כ-7% יותר מאשר בדצמבר 2014; ל-6,264 בהם זו השנה הראשונה. לגידול במספר מקבלי הקצבה כמה סיבות: (א) איכות הטיפול הרפואי לחולים קשים השתפרה ולכן תוחלת חייהם גדלה וגדל מספרם של המוגדרים תלויים לחלוטין בעזרת הזולת. (ב) יושמה המלצת ועדת בן יהודה ונוסף מבחן ה-IADL למבחני הזכאות. המלצה זו היטיבה בעיקר עם העיוורים ועם הסובלים מבעיות נפשיות. (ג) הוקדמה תחילת התשלום לקצבה: מהיום ה-91 להופעת הליקוי, ובלבד שהתביעה הוגשה לכל המאוחר בתוך 15 חודשים. מספטמבר 2012, מי ששיעור הנכות הרפואית שלהם 75% לפחות ונקבעה להם זכאות לשישה חודשים לפחות - הקצבה משולמת להם מהיום ה-31.

לאחר שבשנת 2014 גדל מספר המקבלים בעקבות הוספת מבחן ה-IADL, ב-2015 התמתן קצב הגידול - מ-13% ל-10%. לעומת זאת, שיעור הגידול בהוצאה על שר"מ, גדל בין שתי השנים בעקבות עדכון שיעורי הזכאות לגמלה (14% לעומת 11%).

מרבית הזכאים לקצבת שר"מ מקבלים גמלה אחת נוספת לפחות: כ-73% קיבלו גם קצבת נכות (שר"מ רגיל) וכ-22% נוספים היו זכאים גם לקצבת זיקנה (שר"מ קשישים) (לוחות 2 ו-7). **שיעור הקשישים הגבוה הוא תוצאה של הירידה המתמשכת בשיעורי התמותה בישראל¹⁵ ושל ההבדלים בתנאי הזכאות בין קצבת שר"מ לגמלת סיעוד¹⁶.**

תרשים 3

השינוי במספר מקבלי קצבת שר"מ ובסך ההוצאה, 2006-2015



15 ראו: משרד הבריאות (2014). סיבות המוות המובילות בישראל 2000-2011.

16 קצבת שר"מ היא גמלה בכסף וגמלת סיעוד בדרך כלל בעין.

אפשר להבחין בהתפלגות ליקויים שונה של מקבלי קצבת שר"מ לעומת מקבלי קצבת נכות: למקבלי שר"מ יותר בעיות נירולוגיות ופנימיות והרבה פחות בעיות נפשיות או פיגור (לוחות 5 ו-7). אחד ההסברים לכך הוא מינימום הנכות הרפואית הנדרשת לשר"מ, ומבחינה הזכאות לקצבה הבוחנים את הקושי בביצוע פעולות היום-יום והעזרה הדרושה לתפקוד במשק הבית. זאת ועוד: בקרב מקבלי השר"מ המיוחד, אשר כמחציתם עובדים, אפשר לזהות שכחות גבוהה יותר של בעיות פנימיות או אורוגניטליות לעומת שתי קבוצות הזכאות האחרות, וכן שכחות נמוכה עוד יותר של פיגור או בעיות נפשיות.

לוח 7

מקבלי קצבת שר"מ לפי קבוצת הזכאות והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

ליקוי עיקרי	סך הכל		קבוצת זכאות (אחוזים)		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	שר"מ רגיל	שר"מ מיוחד	קשישים שר"מ
סך הכל	52,225	100	38,315	2,354	11,556
נפשי	3,582	6.9	7.0	0.6	7.8
פיגור שכלי	4,166	8.0	10.4	0.2	1.5
פנימי	12,395	23.7	21.2	48.9	26.8
אורוגניטלי	3,777	7.2	7.0	13.5	6.8
נירולוגי	16,223	31.1	30.6	20.9	34.6
לוקומוטורי	4,181	8.0	7.4	5.6	10.5
חושי	7,779	14.9	16.2	9.4	11.6
אחר	122	0.2	0.2	0.9	0.3

כ-13% ממקבלי השר"מ זכאים לקצבה בשל מצב רפואי מיוחד¹⁷ (6,706 מתוך 52,225) (לוח 8). מספר מקבלי הקצבה עולה עם הגיל ובני 55-64 מהווים כשליש מן המקבלים. בקרב התלויים לחלוטין בזולת בולט השיעור הגבוה של הצעירים - בין היתר בגלל ייצוג גבוה של סובלים מבעיות נירולוגיות. מנגד, בקרב בני 65 ויותר קטן שיעורם של הזכאים בשל מצב רפואי מיוחד, מאחר שבעבור עילות אלה משולמת קצבה לתקופה זמנית בלבד.

מצבם הרפואי של מקבלי קצבת שר"מ קשה בהשוואה לכלל מקבלי קצבת הנכות (לוח 9): לכ-61% מהם נכות רפואית גבוהה מ-90%¹⁸ לעומת לכ-18% בקרב מקבלי נכות. למרות זאת, רק כ-9% בהם מעסיקים עובד זר ונראה שהיתר מטופלים בידי בן משפחה. כצפוי, בקרב המעסיקים עובדים זרים, שיעור בעלי הנכות הגבוהה מ-90% גבוה עוד יותר - כ-70%. בביטוח הלאומי אין מידע על מקבלי שר"מ המעסיקים עובד סיעודי ישראלי, אך בנוגע לגמלת סיעוד ידוע שמספר העובדים הישראלים גבוה בכ-14% ממספר העובדים הזרים.

17 מקבלי שר"מ זכאים לקצבה באחת העילות האוטומטיות, אך בגלל מצבם הקשה מי שזכאים לקצבה בשיעור גבוה מהקבוע בתקנות - נספרים כתלויים בזולת.

18 ראו לוח 21 בנספח לוחות ענפי הביטוח.

לוח 8

מקבלי קצבת שר"מ לפי גיל ועילת הזכאות (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

גיל (אחוזים)						סך הכל		עילת הזכאות
65 ויותר	64-55	54-45	44-35	34-25	24-18	אחוזים	מספרים מוחלטים	
11,353	16,412	8,804	6,161	5,223	4,272		52,225	מספרים מוחלטים
21.8	31.4	16.9	11.8	10.0	8.2	100		אחוזים
10.9	40.8	25.8	15.4	5.4	1.8	100	3,563	עוברים טיפול אקטיבי
19.8	36.6	23.1	12.1	6.2	2.1	100	3,063	נוקקים לדיאליזה
16.3	26.3	30.0	16.3	8.8	2.5	100	80	עברו השתלה
20.5	33.0	17.9	12.2	10.0	6.3	100	22,969	זקוקים לעזרה ברוב פעולות היומיום
27.6	31.8	15.3	10.8	8.7	5.8	100	11,216	זקוקים לעזרה בכל פעולות היומיום
22.3	23.5	11.7	10.8	13.8	18.0	100	11,334	תלויים לחלוטין בזולת

לוח 9

מקבלי קצבת שר"מ לפי אחוז הנכות הרפואית, המצב המשפחתי והעסקת עובד סיעודי זר (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

נכות רפואית לשר"מ (אחוזים)				סך הכל		העסקת עובד זר	מצב משפחתי
100-90	89-80	79-70	69-60	אחוזים	מספרים מוחלטים		
31,940	8,391	6,787	5,107		52,225		מספרים מוחלטים
61.2	16.1	13.0	9.8	100			אחוזים
64.9	16.6	10.8	7.8	100	27,346		סך הכל
68.0	18.8	8.7	4.6	100	2,251		מעסיקים עובד זר
64.6	16.4	10.9	8.0	100	25,095		ללא עובד זר
57.1	15.5	15.5	12.0	100	24,879		סך הכל
70.3	15.3	9.5	4.9	100	2,519		מעסיקים עובד זר
55.6	15.5	16.1	12.8	100	22,360		ללא עובד זר

תיבה 2

הקצבה לשירותים מיוחדים וגמלת סיעוד - השוואה

במסגרת חוק הביטוח הלאומי משולמות שלוש גמלאות שונות המיועדות לממן סיוע במקרים של קושי בתפקוד היומיומי, השונות זו מזו בגיל הזכאים להן: גמלה לילד נכה - עד גיל 18, קצבה לשירותים מיוחדים - לבני 18 עד גיל הפרישה, וגמלת סיעוד הניתנת לאחר גיל הפרישה. בתיבה זו נשווה בין הקצבה לשירותים מיוחדים לבין גמלת סיעוד, מבחינת תנאי הזכאות להן ומאפייני המקבלים.

הקצבה לשירותים מיוחדים

הקצבה לשירותים מיוחדים (להלן **שר"מ**) משולמת למבוטחים שבגלל ליקוי גופני, שכלי או נפשי, זקוקים לטיפול אישי, עזרה בבית בביצוע פעולות היומיום (טיפול אישי או עזרה במשק הבית), או שהם זקוקים להשגחה למניעת סכנה לעצמם או לאחרים.

הקצבה מיועדת לאנשים בגיל העבודה (גברים בני 18-67 ונשים בנות 18-62), מבוטחים או עקרות בית שוועדה רפאית קבעה להם נכות רפואית בשיעור של 60% לפחות¹. הקצבה מאפשרת למתגורר בביתו לממן סיוע, אולם הזכאות לה אינה מותנית ברכישת הסיוע בפועל. מי שנמצא במוסד שניתנים בו שירותי רפואה, סיעוד או שיקום, אינו זכאי לקצבה. מי שהיה זכאי לקצבה לפני הגיעו לגיל פרישה, זכאי לקבלה גם לאחר גיל הפרישה. מי ששווה בארץ פחות מ-12 חודשים זכאי לקבל שר"מ מיוחד מהביטוח הלאומי על חשבון אוצר המדינה.

תנאי הזכאות

הזכאות לקצבת שר"מ נקבעת בידי רופא המוסד על-פי ארבעה מבחנים:

- צורך בעזרה בפעולות היומיום - לבישה, אכילה, רחצה, טיפול בהפרשות וניידות בתוך הבית (מבחן ADL).
- צורך בעזרה במשק הבית - בישול, אחזקת הבית, נטילת תרופות, סידורים מוסדיים וכספיים, קניות מחוץ לבית והפעלת מכשירים (מבחן IADL).
- צורך בהשגחה למניעת סכנה לעצמם או לאחרים.
- מי שהוא אחד מאלה: מטופל בטיפול אקטיבי במחלות אונקולוגיות ותלוי בעזרת הזולת; נזקק לדיאליזה (פעמיים בשבוע לפחות); הושטל בגופו איבר (כליה, לב, לבלב, ריאה, כבד); עבר השתלת מוח עצם עצמית או מתורם זר.

רמת הקצבה

לקצבת שר"מ שלוש רמות והיא נקבעת באחוזים מקצבת נכות מלאה ליחיד:

- מי שתלוי חלקית בעזרת הזולת וצבר 20-43 נקודות - 50%;
- מי שתלוי במידה רבה מאוד בעזרת הזולת וצבר 44-58 נקודות - 111.9%;
- מי שתלוי לחלוטין בעזרת הזולת וצבר 59 נקודות לפחות - 188%. סכומי הקצבה המלאה ב-2015: 1,401-5,045 ש"ח.

הקצבה משולמת ישירות לחשבון הבנק של הזכאי. מי שהכנסותיו מעבודה 4 פעמים מהשכר הממוצע עד 5 פעמים ממנו זכאי למחצית קצבה. מי שהכנסתו גבוהה יותר אינו זכאי לקצבה.

גמלת סיעוד

גמלת סיעוד נועדה לסייע בנטל הטיפול האישי בקשישים, שבעקבות ליקוי גופני, שכלי או נפשי הם זקוקים לעזרה בביצוע פעולות היומיום, או שהם זקוקים להשגחה למניעת סכנה לעצמם או

1 מי שאינו זכאי לקצבת נכות כללית עשוי להיות זכאי לשר"מ רק אם הנכות הרפואית שלו היא בשיעור 75% לפחות.

לאחרים? זו גמלת שירותים ולא כסף (גמלה בעין), המסופקים בידי ארגונים שהמוסד משלם להם על כך, והיא מאפשרת לקשיש להמשיך ולחיות בקהילה (בבית, בביתו של בן משפחה או בדיר מוגן). גמלה בכסף ניתנת במקרים שאי אפשר לספק את השירותים בבית במועדים הנקובים בחוק. מי ששוהה במוסד או במחלקה סיעודית אינו זכאי לגמלה.

לגמלה זכאים מבוטחים מעל גיל פרישה עם ליקוי גופני, שכלי או נפשי. התובעים אינם נדרשים לעבור ועדה רפואית לקביעת אחוזי הנכות הרפואית, אך נדרשים להציג מסמכים רפואיים המעידים על ליקוי רפואי.

תנאי הזכאות

הזכאות לגמלת סיעוד נבחנת בידי מעריכה של הביטוח הלאומי (אחות, מרפאה בעיסוק או פיזיותרפיסטית, או רופא מומחה בגריאטריה למי שמלאו 90), על-פי שני מבחנים: צורך בעזרה בפעולות היומיום - לבישה, אכילה, רחצה, טיפול בהפרשות וניידות בתוך הבית (מבחן ADL), וצורך בהשגחה למניעת סכנה לעצמם או לאחרים.

רמת הגמלה

גם לגמלת סיעוד שלוש רמות ואף היא נקבעת באחוזים מקצבת נכות מלאה ליחיד:

- 91% (9.75 שעות שבועיות) - למי שתלוי חלקית בעזרת הזולת וצבר 2.5-5.5 נקודות;
- 150% (16 שעות שבועיות) למי שתלוי במידה רבה מאוד בעזרת הזולת וצבר 6-8.5 נקודות;
- 168% (18 שעות שבועיות) למי שתלוי לחלוטין בעזרת הזולת וצבר 9 נקודות לפחות. סכומי הגמלה המלאה ב-2015: 1,992-4,470 ש"ח בחודש.

מי שמתגורר בגפו והכנסותיו בגובה השכר הממוצע עד 150% מהשכר הממוצע, או מי שחי עם בן/בת זוג והכנסותיהם מ-150% השכר הממוצע עד 225% מהשכר הממוצע, זכאים למחצית הגמלה. זכאים ברמה הגבוהה או הבינונית המעסיקים עובד ישראלי זכאים לתוספת של ארבע או שלוש שעות בשבוע בהתאמה. מי שמקבל גמלה בכסף זכאי לגמלה בשיעור 80% מהגמלה שנקבעה לו במבחן התלות.

השוואה בין הגמלאות

בתנאי הזכאות לקצבת שר"מ אמנם מובאים בחשבון יותר גורמים אך התנאי לנכות הרפואית בה מגביל יותר. מלבד זאת, רמת הזכאות הגבוהה ביותר בה (188% מקצבת היחיד בנכות) גבוהה מרמת הזכאות הגבוהה ביותר בסיעוד (168%), אך שתי הרמות האחרות בסיעוד (91%-150%) גבוהות משתי הרמות המקבילות בשר"מ (50%-111.9%). לדוגמה, מי שזקוק לסיוע מועט בהלבשה יקבל במבחן לשר"מ 3 נקודות ובמבחן לסיעוד 0.5 נקודות בלבד (לוח 1).

מבחני ההכנסה מעניקים יתרון למקבלי שר"מ: ההכנסה המובאת בחשבון היא מעבודה בלבד, וההכנסה השוללת גמלה או מזכה רק במחציתה גבוהה מההכנסה בסיעוד. זאת ועוד: גמלת שר"מ היא בדרך כלל גמלה בכסף ואינה מותנית ברכישת סיוע בפועל, בעוד שגמלת סיעוד היא בדרך כלל גמלה בעין וניתנת רק למי שרכשו שירותים בפועל.

לוח 1

קצבת שר"מ וגמלת סיעוד - השוואה

סיעוד	שירותים מיוחדים	שנת החלת החוק
		1979
		1988
מי מבוטח	מבוטחים, עקרות בית ועולים חדשים	מבוטחים, עקרות בית ועולים חדשים
גיל	גיל העבודה	לאחר גיל העבודה
נכות רפואית	60% לפחות	עדות לליקוי רפואי
מבחני זכאות	ADL, IADL, השגחה, טיפול רפואי	ADL, השגחה
הבחון	רופא/ה	מעריך/ה
סוג קצבה	כסף	שירותים (חוץ ממקרים מיוחדים)
רמות זכאות	50%, 111.9% או 188% מקצבת נכות מלאה ליחיד	91%, 150% או 168% מקצבת נכות מלאה ליחיד
ניקוד מזכה	98-59, 58-44, 43-20	11-9, 8.5-6, 5.5-2.5
מבחן הכנסות	קצבה מלאה: עד 4 פעמים מהשכר הממוצע מחצית קצבה: 4-5 פעמים השכ"מ	קצבה מלאה: יחיד - עד 100% מהשכר הממוצע, זוג - עד 150% מהשכ"מ. מחצית קצבה: יחיד - 100% - 150% מהשכ"מ, זוג - 150% - 225% מהשכ"מ.
ההכנסה הקובעת	הכנסה שוטפת מעבודה של הזכאי בלבד ללא בן/בת הזוג	כל ההכנסות השוטפות, לרבות הכנסות בן הזוג (חוץ מרנטות לניצולי שואה)

מספר המקבלים וההוצאה הכספית

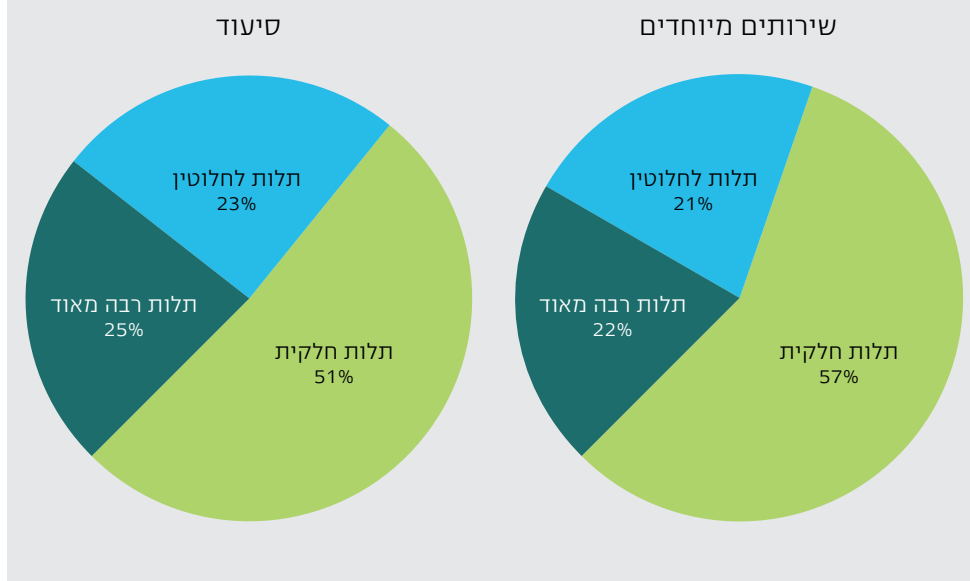
על-פי סקר הבריאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2009³, ל-2% (כ-64 אלף אנשים) מהאוכלוסייה בגיל העבודה ול-21% (כ-200 אלף) בקרב האוכלוסייה שלאחר גיל העבודה יש מוגבלות בתפקוד היומיומי. נתונים אלה מתבטאים גם במספר הזכאים לכל אחת מהגמלאות: ב-2015 כ-51 אלף קיבלו בממוצע מדי חודש קצבת שר"מ וכ-161 אלף גמלת סיעוד. בשני המקרים כ-80% מהאוכלוסייה הפוטנציאלית מקבלת גמלה מהביטוח הלאומי. התפלגות הזכאים לפי רמת התלות דומה בשתי הגמלאות.

שיעור התביעות החדשות בסיעוד בכלל התביעות גבוה יותר משיעור התביעות לשר"מ - 67% לעומת 39% (תרשים 2), כנראה משום שזכאים פוטנציאליים לשר"מ מתאמצים יותר להגדיל את שיעור הזכאות שלהם לגמלה, בעוד אלו של סיעוד מתאמצים פחות. סיבה לכך יכולה להיות ההבדלים בגיל התובעים והקושי של אנשים מבוגרים להתמודד עם הברוקרטיה. הסבר אפשרי אחר הוא שבמקרה של גמלה בכסף המבוטחים שואפים בדרך כלל להגדיל את הסכום. אולם כאשר הסיוע הוא בעין (שעות טיפול), ייתכן שהמבוטח מקבל סיוע המספק את צרכיו.

3 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. סקר בריאות 2009, לוח 18.1. http://www.cbs.gov.il/publications13/health_survey09_1500/pdf/t18_1.pdf

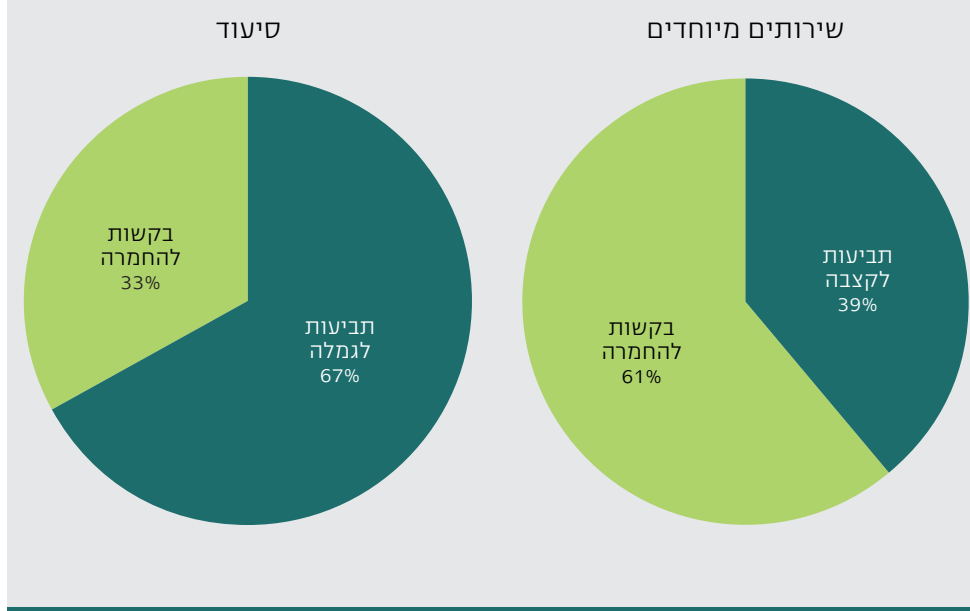
תרשים 1

מקבלי קצבת שר"מ וגמלת סיעוד לפי רמת התלות בעזרת הזולת



תרשים 2

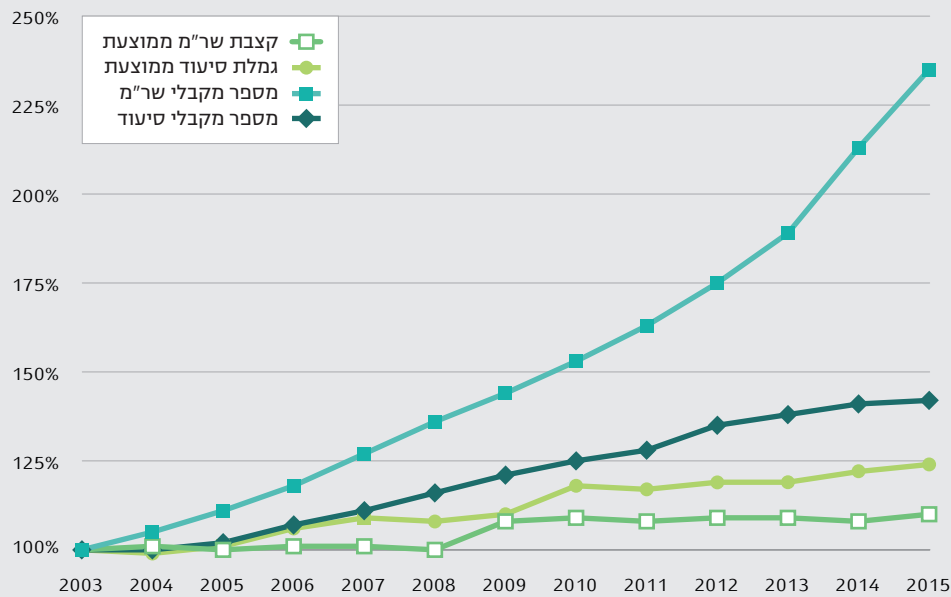
תביעות ובקשות להחמרה - קצבת שר"מ וגמלת סיעוד



אשר לשינוי בגובה הגמלאות במהלך השנים, גמלת סיעוד הממוצעת גדלה ריאלית מ-2013 יותר משר"מ, בעיקר בגלל הוספת רמה נוספת לסיעוד (168% ב-2007. בשנים 2009 ו-2015 עלה גובה הקצבה בעקבות העלייה בשכר המינימום. מספר השעות לזכאים לסיעוד לא השתנה, אך סך ההוצאה גדל.

גם במספר המקבלים היו המגמות של שתי הגמלאות שונות: מ-2003 מספר מקבלי השר"מ גדל פי 2.5 בעוד מספר מקבלי הסיעוד גדל רק ב-50% (תרשים 3). הסבר אחד לכך הוא הכללת מבחן ה-IADL במבחני הזכאות לשר"מ ב-2014, שינוי שהוא בלבד הוביל לגידול של כ-30% במספר המקבלים. הסבר נוסף הוא העלאת גיל הפרישה, שהרחיבה את הזכאים הפוטנציאליים לשר"מ וצמצמה את הזכאים הפוטנציאליים לסיעוד.

תרשים 3
השינוי במספר המקבלים ובגובה הקצבה הממוצעת הריאלית -
שר"מ וסיעוד, 2003-2015



4. גמלה לילד נכה

גמלה לילד נכה נועדה לסייע למשפחה המטפלת בילד עם צרכים מיוחדים בהוצאות הכרוכות בטיפול האישי והסיעודי הקשה בו או בכל טיפול אחר שנועד לשפר את תפקודו, ולעודד אותה לטפל בילד בבית ובקהילה.

הזכאים לגמלה

בתהליך קביעת הזכאות לגמלה שני שלבים. בשלב הראשון, פקיד התביעות מוודא שמתקיימים תנאי הזכאות המקדימים: הילד, כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי, עדיין לא הגיע לגיל 18; הוא ילדו של מבוטח¹⁹ (או של מי שהיה מבוטח ונפטר בהיותו תושב ישראל); והוא אינו מוחזק במשפחת אומנה או במוסד²⁰ (בתנאי פנימייה, שבו ניתנים שירותי ריפוי, סיעוד או שיקום²¹).

בשלב השני, רופא מומחה ברפואת ילדים בודק מטעם המוסד את הילד וקובע אם מתקיים בו אחד התנאים האלה:

- **הוא תלוי בעזרת הזולת** (מגיל 3): ילד שכתוצאה ממחלה, תסמונת, תאונה או מום מלידה הוא תלוי בעזרת הזולת באופן חריג מהמקובל בקרב בני גילו בביצוע פעולות היומיום (לבישה, אכילה, רחצה, היגיינה אישית וניידות בבית).
- **הוא זקוק לנוכחות מתמדת או להשגחה קבועה** (מגיל 90 יום): ילד שעקב ליקוי רפואי חמור, מחלה כרונית קשה, הפרעת התנהגות חמורה או פיגור שכלי אי אפשר להשאירו בלא השגחה קבועה או שהוא זקוק לנוכחות מתמדת של הזולת, למניעת סכנת חיים לעצמו או לאחרים.
- **הוא סובל מליקוי מיוחד הקבוע בתקנות²²** (מהלידה): עיכוב בהתפתחות, זקוק לסיוע בתקשורת, ירידה בשמיעה, ליקוי ראייה, אוטיזם או פסיכוזה, תסמונת דאון.
- **הוא זקוק לטיפול רפואי מיוחד** (מגיל 90 יום): ילד שבגלל מחלה כרונית הוא זקוק לטיפול רפואי מיוחד (כמפורט בחוק). בשנים האחרונות נעשו כמה תיקונים בחוק, שהובילו להרחבת מספר הזכאים ולהגדלת הקצבה החודשית המשולמת להם. הבולטים שבהם: יישום המלצות ועדת אור-נוי, שבעקבותיהן גדל מספר העילות המזכות בגמלה; האחדת התוספת לדמי מחיה ועזרה בלימודים לרמה של 20% מגובה הגמלה המלאה ומתן התוספת לכלל מקבלי הגמלה; והגדלת שיעור הגמלה המשולמת לילדים התלויים לחלוטין בעזרת הזולת.

גובה הגמלה

על-פי התקנות, סכום הגמלה נקבע כאחוז מקצבת נכות מלאה ליחיד לכל סוג ליקוי²³. לגמלה שלוש רמות בסיסיות: 50%, 100% ו-188%. ילד שמתקיים בו יותר מתנאי זכאות אחד, יהיה זכאי לגמלה אחת בשיעור הגבוה ביותר מביניהן. סכום הגמלה החודשית הבסיסית לילד המקבל גמלה בשיעור 100% היה ב-2015 2,189 ש"ח, שעליה התוספה קצבה חודשית נוספת (קח"ן) בשיעור 17% מקצבה מלאה ליחיד - 372 ש"ח.

מי שזקוק למכונת הנשמה ברציפות בכל שעות היום והלילה והוא מוגדר כתלוי לחלוטין בעזרת הזולת, זכאי מאפריל 2015 לתוספת **נכה מונשם**, ששיעורה 83% מקצבת נכות מלאה - 1,817 ש"ח.

19 רבות ילדים חורגים או מאומצים שעדיין לא מלאו להם 18 שנים.
20 משפחת אומנה המחזיקה בילד עם צרכים מיוחדים זכאית לתמיכה ממשרד הרווחה.
21 חוץ ממקרים מיוחדים שבהם הילד מוחזק במוסד שהוריו נושאים בכל הוצאות אחזקתו.
22 ילד שנמצא זכאי לגמלה בקטגוריה זו רשאי לקבל גמלה לילד נכה מיום לידתו.
23 בניגוד לקצבת נכות, המושפעת מאחוזי נכות רפואית ודרגת אי-כושר, אין הבדל בין מקבלי גמלה לילד נכה הזכאים באותה עילה. שיעורי הגמלה מופיעים בתקנות הביטוח הלאומי (ילד נכה), התש"ע - 2010, סעיף 2: גמלה לסידורים מיוחדים.

משפחה שבה שני ילדים או יותר המקבלים גמלה לילד נכה זכאית לתוספת של 50% (משיעור הגמלה לכל ילד) בעבור כל אחד מהילדים. משפחה שבה שני ילדים עם צרכים מיוחדים, שאחד מהם אינו זכאי לגמלה (משום שהוא שוהה במוסד או שהוא בן יותר מ-18 ועד הגיעו לגיל 18 שולמה בעבורו גמלה), זכאית אף היא לתוספת זו.

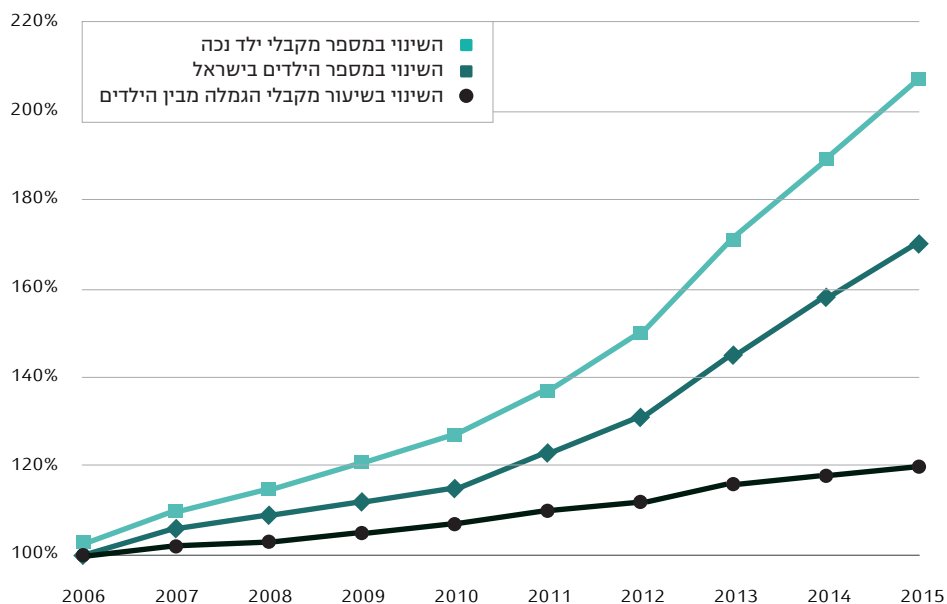
ילדים שמלאו להם 18, והם עשויים להיות זכאים לקצבת נכות או לשר"מ, המוסד יזום בעבורם תביעה למיצוי זכויותיהם בגמלאות אלה. תשלום הגמלה נמשך שלושה חודשים לאחר שמלאו להם 18, כדי לשמור על רצף תשלומים למשפחה.

ילדים מקבלי הגמלה

מחקר ארצי על ילדים עם נכויות, שנעשה בשנים 1995-1997 בידי הביטוח הלאומי וג'וינט-מכון ברוקדייל, העלה כי 7.7% מהילדים בישראל סובלים מבעיית תפקוד כרונית או זקוקים לטיפול רפואי קבוע למשך שנה או יותר. לפי אומדן זה, בדצמבר 2015 היו בישראל כ-213 אלף ילדים עם צרכים מיוחדים, 46,143 בהם קיבלו גמלה לילד נכה - עלייה של כ-10% לעומת 2014. שיעור השינוי במספר מקבלי הגמלה גבוה משיעור השינוי במספרם של כלל הילדים בישראל (תרשים 4) בגלל שלוש סיבות עיקריות: (א) יישום מסקנות ועדת אור-נוי; (ב) החזרת עילת ההשגחה לרשימת העילות המזכות בקצבה (מספר הילדים הזקוקים להשגחה הכפיל עצמו גם בשנה האחרונה); (ג) הגידול במספר הילדים המאובחנים על רצף האוטזים.

תרשים 4

מקבלי גמלה לילד נכה והתפתחות אוכלוסיית הילדים, 2006-2015



בדומה להתפלגות כלל הילדים עם הצרכים המיוחדים בישראל²⁴, כ-2/3 ממקבלי הגמלה לילד נכה הם בנים (לוח 10), בעיקר בגלל שכיחות האוטיזם הגבוהה יותר בקרב בנים לעומת בנות. גילאי הזכאות העיקריים הם 6-13, בשל הגדרות הזכאות לגמלה, הבוחנות את העומס המוטל על ההורים בעקבות הטיפול בילד בהשוואה למקובל בקרב בני גיל²⁵ והמושפעות גם מגיל המינימום הקבוע בתקנות בחלק מהעילות.

לוח 10

מקבלי גמלה לילד נכה, לפי גיל, מין וקבוצת זכאות
(מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

מין	קבוצת זכאות	סך הכל		גיל (אחוזים)				
		מספרים מוחלטים	אחוזים	עד 3	5-3	9-6	13-10	17-14
סך הכל	מספרים מוחלטים	46,143		3,665	8,314	11,702	11,709	10,753
	אחוזים	100		100	100	100	100	100
בנים	סך הכל	30,532	66.2	60.4	66.7	68.9	67.1	63.8
	תלויים בעזרת הזולת	4,543	9.9	.	6.8	10.8	11.3	12.9
	זקוקים לנוכחות / השגחה קבועה	7,150	15.5	15.0	14.1	18.0	16.6	12.8
	עם ליקוי מיוחד	15,107	32.7	30.4	38.7	33.1	32.0	29.4
	זקוקים לטיפול רפואי מיוחד	3,732	8.1	15.0	7.1	7.0	7.2	8.6
בנות	סך הכל	15,611	33.8	39.6	33.3	31.1	32.9	36.2
	תלויות בעזרת הזולת	3,111	6.7	.	4.9	6.5	7.9	9.4
	זקוקות לנוכחות / השגחה קבועה	3,789	8.2	9.2	9.0	8.0	7.5	8.3
	עם ליקוי מיוחד	5,758	12.5	19.0	4.2	11.1	10.9	12.1
	זקוקות לטיפול רפואי מיוחד	2,953	6.4	11.4	5.2	5.5	6.6	6.4

טיפול בילד עם צרכים מיוחדים מקשה על ההורים, וטיפול ביותר מילד נכה אחד מקשה שבעתיים. ב-2015 היו 4,718 משפחות שבהן יותר מילד אחד המקבל גמלה לילד נכה (בסך הכל 8,437 ילדים); ל-406 בהן יש לפחות שלושה ילדים עם צרכים מיוחדים. התפלגות הליקויים השכיחים אצל אותם ילדים מעלה כי בכ-24% מן המשפחות שני ילדים או יותר עם אוטיזם, בכ-19% הילדים סובלים מבעיות שמיעה, בכ-4% ילדים עם ליקוי ראייה, בכ-15% ילדים התלויים בעזרת הזולת ובכ-20% מן המשפחות ילדים הזקוקים להשגחה או לנוכחות קבועה למניעת סכנת חיים לעצמם או לאחרים. פחות מ-2% ממקבלי הגמלה לילד נכה מעסיקים עובד זר בביתם, 65% בהם תלויים לחלוטין בזולת בכל פעולות היומיום (אפשר לזהותם לפי שיעור הגמלה - 188%) (לוח 11). בשנת 2015 שיעור המשפחות שילדיהן תלויים לחלוטין בזולת והן מעסיקות עובד זר הוסיף לגדול; ייתכן שהגדלת הקצבה לילדים אלה אפשרה ליותר משפחות לממן את העסקתו של אותו עובד. שיעור הילדים שמשולמת בעבורם תוספת משפחה כמעט זהה בקרב מי שמעסיקים עובד זר ומי שלא (17%-18%). כאמור, אין מידע בנוגע למעסיקים של עובד ישראלי.

24 נאון ואחרים (2000). ילדים עם צרכים מיוחדים: הערכת צרכים וכיסוים על ידי השירותים. ג'וינט-מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי.

25 בגלל התפתחותו הטבעית של הילד, המוגבלות מורגשת כשהוא פעוט וקטנה ככל שהוא מתבגר.

לוח 11

מקבלי גמלה לילד נכה לפי שיעור הגמלה הבסיסי, הגורם המסייע ומספר הילדים הנכים במשפחה (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

שיעור הגמלה הבסיסי (אחוזים)			סך הכל		העסקת עובד זר	סך הכל
188%	100%	50%	אחוזים	מספרים מוחלטים		
5,672	26,558	13,913	46,163	מספרים מוחלטים		
12.3	57.6	30.2	100	אחוזים		
65.0	31.9	3.2	100	759	סך הכל	מעסיקים עובד זר
57.5	39.4	3.1	100	127	מהם: מקבלים גמלה מוגדלת למשפחות ילדים נכים	
11.4	58.0	30.6	100	45,384	סך הכל	לא מעסיקים עובד זר
10.1	63.4	26.5	100	8,310	מהם: מקבלים גמלה מוגדלת למשפחות ילדים נכים	

5. גמלה למוגבלים בניידות

כללי

גמלת ניידות מעניקה הטבות לנכים בעלי ליקויים ברגליים המגבילים אותם בניידות²⁶. הגמלה משולמת מכספי אוצר המדינה על-פי הסכם שנחתם בין משרד האוצר לבין המוסד לביטוח לאומי. לגמלה זכאי תושב/ת ישראל בן/בת 3-67, שוועדה רפואית של משרד הבריאות קבעה כי הוא מוגבל בניידות בשיעור 40% לפחות לצמיתות (לבעלי רשיון נהיגה בתוקף) או מוגבל בשיעור 60% ויותר לצמיתות (למי שאין רשיון נהיגה).

ההטבות

קצבה חודשית

משולמת להשתתפות בהוצאות השימוש ברכב²⁷ (לבעלי רכב) או הניידות²⁸ (לחסרי רכב). ומתעדכנת בהתאם לשיעור ההתייקרות של ההוצאות להחזקת רכב. מי שהמרחק מביתו למקום עבודתו וחזרה גבוה מ-40 ק"מ זכאי לתוספת קצבה. לגמלה מלאה זכאי רק מוגבל בניידות המוגדר כמשתכר²⁹.

26 כפוף לרשימת הליקויים המופיעה בתוספת א' להסכם הניידות.
 27 דלק, ביטוח הרכב והאבזורים, תיקונים ושירותים ואמצעי מיגון.
 28 ומתעדכנת בהתאם לשיעור ההתייקרות של ההוצאות להחזקת רכב.
 29 מי שעובד ומשתכר לפחות 25% מהשכר הממוצע, או שלו 80% מוגבלות בניידות ויותר, או שהוא זכאי לרכב לאבזורים מיוחדים. לא-משתכר זכאי ל-50% מהגמלה המלאה.

הלוואה עומדת

ניתנת לקונה רכב חדש, לשם מימון מלא או חלקי של המיסים החלים על הרכב³⁰. סכום ההלוואה יהיה כסכום המיסים החלים על הרכב הקובע (כהגדרתו בחוק) שנקבע לנכה, ובהתאם לרמת מוגבלות בניידות ולא יותר מסכום המיסים החלים על הרכב הנרכש. ההלוואה מוחזרת למוסד בכפוף לכללים שנקבעו.

קרן הלוואות

מי שהוועדה הרפואית קבעה כי הוא זקוק ומשתמש בכיסא גלגלים והמכון הרפואי לבטיחות בדרכים קבע כי דרוש לו רכב לאביזרים מיוחדים³¹, או שהוא מוגבל בניידות בשיעור 90% לפחות, בעל רשיון נהיגה שלומד/עובד/נמצא בתהליך שיקום - זכאי לסיוע ברכישת הרכב הראשון בשיעור 80% מערך הרכב, ללא מיסים³².

הלוואה לרכישה והתקנה של אביזרים ברכב³³

מי שזקוק ומשתמש בכיסא גלגלים זכאי להלוואה למימון האביזרים המיוחדים הנדרשים לשימוש ברכב, אם המכון הרפואי לבטיחות בדרכים קבע כי דרוש לו רכב לאביזרים מיוחדים. אם יש ברשותו רכב מתאים - הוא זכאי גם לסיוע ברכישת מתקן הרמה.

החזר הוצאות לרכישה והתקנת אביזרים ברכב פרטי

מוגבל בניידות בעל רשיון נהיגה בתוקף שהמכון לבטיחות בדרכים קבע כי דרושים לו אביזרים נוספים לצורך הנהיגה, בטיחות הנסיעה והשימוש ברכב, זכאי להחזר הוצאות בעבור אותם אביזרים שהותקנו. ההטבות אינן מופסקות בגיל 67, אך מי שזכאי להשתתפות בהוצאות הניידות מכוח חוקים אחרים, זכאותו להטבות מכוח הסכם הניידות נשללת.

במקרים שלהלן, המוגבל בניידות אינו זכאי להטבות הנ"ל ועליו לבחור בגמלה אחת: (א) הוא מקבל קצבה לשירותים מיוחדים בשיעור נמוך מ-100% ולא נקבעו לו 100% מוגבלות בניידות או שהוא אינו זקוק ומשתמש בכיסא גלגלים. (ב) ילד המקבל גמלה לילד נכה ולא מלאו לו 3 שנים, או שמלאו לו 3 שנים ולא נקבעה לו מוגבלות בניידות גבוהה מ-80%, או שהוא אינו זקוק ומשתמש בכיסא גלגלים. משפחה שבה שני ילדים או יותר, שלכל אחד מהם נקבעו 80% לפחות מוגבלות בניידות או שנקבע כי הם אינם מסוגלים ללכת בכוחות עצמם, והם מתגוררים באותה דירה, עשויה להיות זכאית גם לגמלה לילד נכה וגם להטבות לפי הסכם הניידות, גם אם עדיין לא מלאו לילדים 3 שנים.

מקבלי גמלת ניידות

בדצמבר 2015 קיבלו 38,628 איש הטבות - גידול של כ-3.5% בהשוואה ל-2014. כ-69% ממקבלי הגמלה מקבלים גמלה נוספת מענף נכות (לוחות 2 ו-3), ו-2,268 נוספים זכאים לקצבת נכות מענף

30 לבעל רשיון נהיגה: רק אם חלפו 42 חודשים ממועד קבלת ההלוואה הקודמת; למי שאין רשיון נהיגה: רק אם חלפו 48 חודשים; לבעל רכב לאביזרים מיוחדים - רק אם חלפו 60 חודשים ממועד קבלת הלוואה העומדת הקודמת. אם הרכב נגנב או ניזוק כליל בתאונה או שחלה החמרה במצב הרפואי והמכון הרפואי אישר שצריך להחליף את הרכב, אפשר לקבל הלוואה עומדת חדשה.

31 רכב שאפשר להיכנס לתוכו או לנהוג בו בכיסא גלגלים.

32 הסיוע הופך למענק בתום חמש שנים.

33 גבוהה 95% מערך האביזרים ועלות התקנתם, כולל המיסים החלים עליהם, ובעבור אביזרים חדשים בלבד.

נפגעי עבודה. אפשר להניח כי שאר הזכאים שאינם מקבלים גמלה נוספת משתכרים שכר גבוה השולל מהם את הקצבה או שהם נאלצים לוותר על גמלאות אחרות בשל הכפל עם ניידות.

היקף ההטבות המשולמות למוגבל בניידות תלוי בבעלותו על רכב, בגודל הרכב שנקבע לו (המסווג לפי נפח המנוע) ובמידת עצמאותו (נוהג בעצמו או לא). כ-80% מהמוגבלים בניידות זכאים לגמלה כבעלי רכב, ולכ-35% בהם רכב קטן (בעל נפח מנוע של עד 1300 סמ"ק) (לוח 12). כ-71% מן המוגבלים בניידות שבבעלותם רכב נוהגים בעצמם. חריגים הם בעלי רכב ואן, שמרביתם דווקא אינם נוהגים בעצמם ברכב, כנראה בגלל מצבם הרפואי הקשה והתלות שלהם בכיסא גלגלים.

לוח 12

מקבלי קצבת ניידות לפי נהיגה, בעלות על רכב וגודל הרכב (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

נהיגה (אחוזים)		סך הכל		נפח מנוע	בעלות על רכב
לא נוהג	נוהג בעצמו	אחוזים	מספרים מוחלטים		
16,839	21,789		38,628	מספרים מוחלטים	סך הכל
43.6	56.4	100		אחוזים	
20.9	79.1	100	11,046	1300	בעלי רכב
12.0	88.0	100	10,338	1800	
18.3	81.7	100	1,680	2000	
2.9	97.1	100	306	2500	
69.5	30.5	100	7,496	ואן	
100	.	100	7,762		חסרי רכב

לאחר שנים שבהן ירד שיעור המוגבלים בניידות שבבעלותם רכב פרטי ועלה שיעורם של המחזיקים ברכב לאביזרים מיוחדים, בין היתר בגלל היקף ההטבות לבעלי רכב כזה, ניכרת בשנתיים האחרונות מגמת התייצבות בשיעור בעלי הרכב לאביזרים מיוחדים בכלל בעלי הרכב (תרשים 5). כיום רבע מבעלי הרכב הם בעלי רכב לאביזרים מיוחדים. נתון זה משפיע מאוד כמובן על היקף ההוצאה הציבורית על ביטוח ניידות.

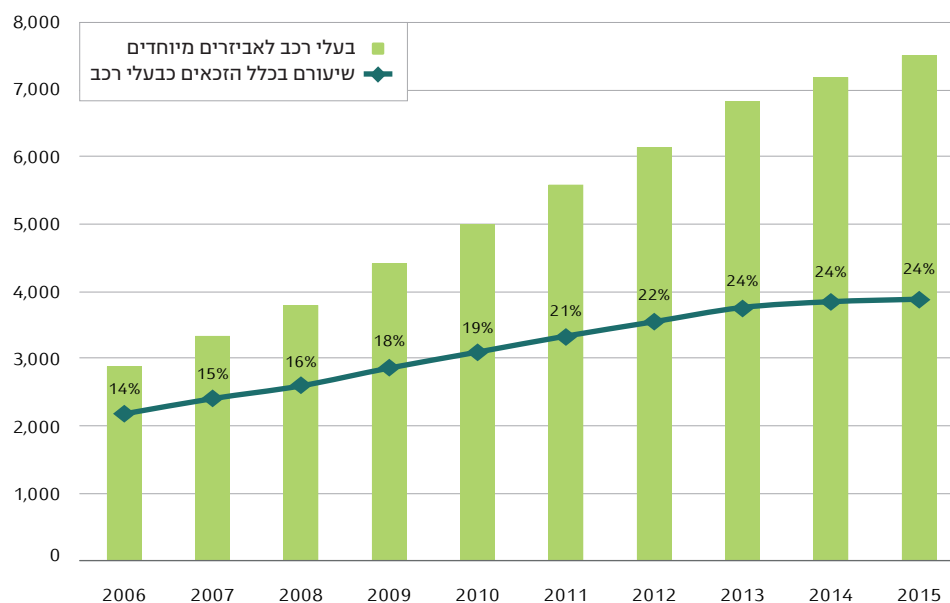
למידת התלות של המוגבל בניידות בכיסא גלגלים השפעה מכרעת על שיעור המוגבלות ועל גודל הרכב שנקבעו לו: ככל שהתלות בכיסא הגלגלים גדולה יותר כך שיעור המוגבלות יהיה גבוה יותר והרכב שייקבע לו יהיה גדול יותר (כדי שיוכל להיכנס לרכב בכיסא הגלגלים). יותר מ-90% מהמרותקים לכיסא גלגלים ועוד כ-50% מהזקוקים ומשתמשים בכיסא גלגלים, הם בעלי שיעור מוגבלות גבוה מ-90% (לוח 13). עוד רואים כי שיעור הגברים הזכאים לגמלה גבוה

משיעור הנשים.

כשליש ממקבלי הגמלה אינם בגיל העבודה - כ-12% מהם ילדים וכ-20% קשישים - ורובם (67%) סובלים משיתוקים בגפיים התחתונות (לוח 14). ככל שהגיל צעיר יותר שיעור המשותקים גבוה יותר ושיעור הסובלים מליקויים אחרים נמוך יותר, משום שמבוגרים סובלים גם ממוגבלויות המתפתחות עם הגיל בעוד שילדים סובלים בדרך כלל מליקויים מולדים.

תרשים 5

בעלי רכב לאביזרים מיוחדים ושיעורם בכלל בעלי הרכב, 2006-2015



לוח 13

מקבלי קצבת ניידות לפי אחוז המוגבלות, מין ותלות בכיסא גלגלים (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

	מוגבלות (אחוזים)						סך הכל		תלות בכיסא גלגלים	מין
	100-90	89-80	79-70	69-60	59-50	49-40	אחוזים	מספרים מוחלטים		
סך הכל	13,272	10,148	4,557	3,447	3,548	3,656		38,628	מספרים מוחלטים	
אחוזים	34.4	26.3	11.8	8.9	9.2	9.5	100		אחוזים	
גברים	32.0	26.1	11.9	9.0	9.6	11.3	100	23,929	סך הכל	
	91.1	8.2	0.3	0.1	0.1	0.2	100	4,410	מרותקים	
	46.8	36.5	6.1	6.7	1.6	2.3	100	5,974	זקוקים ומשתמשים	
	6.2	27.4	18.2	13.0	16.3	18.9	100	13,545	ללא כיסא גלגלים	
נשים	38.2	26.5	11.7	8.8	8.5	9.5	100	14,699	סך הכל	
	92.0	7.3	0.3	0.3	0.1	0.1	100	3,195	מרותקות	
	48.8	35.0	5.9	6.9	2.0	1.4	100	4,318	זקוקות ומשתמשות	
	7.8	29.9	20.2	13.6	16.0	12.3	100	7,186	ללא כיסא גלגלים	

לוח 14

מקבלי קצבת ניידות לפי גיל וליקוי עיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

ליקוי עיקרי	סך הכל		גיל (אחוזים)						
	מספרים מוחלטים	אחוזים	17-3	29-18	39-30	49-40	59-50	66-60	67 ויותר
סך הכל מספרים מוחלטים	38,628		4,549	3,538	3,560	4,325	6,665	8,398	7,593
אחוזים		100	100	100	100	100	100	100	100
שיתוקים בגפיים התחתונות	26,067	67.5	95.6	86.6	77.0	67.5	61.0	62.0	48.9
הגבלת תנועת המפרקים	5,211	13.5	0.7	5.0	9.8	12.4	15.8	17.2	21.4
אי ספיקה בעורקים	1,944	5.0	.	0.1	0.5	1.4	5.6	7.7	11.1
קטיעות	1,642	4.2	0.8	2.2	3.7	5.9	5.8	4.3	5.2
נקיעות	1,315	3.4	0.9	1.7	3.6	5.2	4.8	2.9	3.9
מפרקים מדומים	989	2.6	0.4	0.7	1.7	2.9	3.0	2.7	4.4
קשיונות	923	2.4	0.5	0.9	1.6	2.7	2.7	2.3	4.4
אחר	537	1.4	1.0	2.9	2.1	2.0	1.3	0.9	0.9

גמלת הניידות מיועדת בין היתר לאפשר למקבליה לקיים אורח חיים רגיל, כולל השתלבות בתעסוקה. לכן נקבע כי מי שהמרחק מביתם למקום עבודתם וחזרה גבוה מ-40 ק"מ זכאים לתוספת קצבה כפיצוי על ההוצאה הנוספת לדלק. למרות זאת, רק כ-17% ממקבלי הגמלה עובדים, מרביתם בסמוך למקום מגוריהם (רק ל-18% מהעובדים משולמת תוספת קצבה בשל המרחק בין מקום מגוריהם למקום עבודתם).

גמלת ניידות בארץ ובחו"ל

בחינה של ההטבות למוגבלים בניידות במדינות אחרות במערב מלמדת, כי רק במדינות ספורות יש הטבה ייחודית למוגבלים בניידות כפי שיש בישראל. ההסבר העיקרי לכך הוא נגישותה הנמוכה של התחבורה הציבורית בישראל לעומת מדינות אחרות, שבהן אפשרויות הניידות רבות: רכבות בינעירוניות ועירוניות, קווי אוטובוסים ושירותי הסעה - עירוניים, בין-עירוניים ויעודיים. הסבר נוסף הוא שבמדינות רבות התגמול לניידות כלול במסגרת ההטבות המשולמות לתלויים בזולת (המקבילות לקצבת שר"מ בישראל). בהשוואה למדינות שבהן משולם תגמול נפרד למוגבלים בניידות, ישראל היא המובילה בעולם המערבי במגוון ובהיקף ההטבות המשולמות, בפרט ניכר מהיתר - חלק מכך נעוץ, ככל הנראה, בעלות רכישת הרכבים בארץ ובעלות האחזקה שלהם.

6. פיצוי לנפגעי גזזת

עיקרי החוק

גזזת (Tinea Capitis) היא מחלת עור פטרייתית הגורמת בדרך כלל לכתמים וגירויים בעור. כיום נעשה שימוש בגלולות או במשחות לטיפול במחלה, אך עד 1959 לא היה לה טיפול תרופתי יעיל ונעשה שימוש בהקרנות רנטגן, שתופעות הלוואי שלהן התבררו כחמורות.

בשנת 1994 התקבל בכנסת חוק הפיצויים לנפגעי גזזת, שנועד לפצות את מי שטופלו בהקרנות בשנים 1946-1960 בידי המדינה, הסוכנות היהודית, קופות החולים או ההסתדרות הרפואית הדסה. את הפיצויים מממן אוצר המדינה והם משולמים בידי המוסד לביטוח לאומי.

על-פי החוק, זכאי לגמלה תושב ישראל שחלה בגזזת ושוועדת מומחים קבעה שבעקבות הטיפול בהקרנה הוא סובל ממחלת הסרטן לסוגיה באזור הראש והצוואר או מגידולים שפירים במוח או מסרטן הדם, או שהוא סובל מחוסר בשיער באזורי הצלקות בעור הקרקפת, וששיעור נכותו הרפואית היא 5% ויותר. הזכאות במסגרת חוק הפיצויים לנפגעי גזזת אינה גורעת מזכויותיהם של הזכאים לגמלאות אחרות מביטוח לאומי ואינה תלויה בגילם.

גובה הפיצוי

- **קצבה חודשית:** משולמת למי שנקבעו לו 40% נכות רפואית ויותר. גובהה 25% מהשכר הממוצע על-פי חוק הביטוח הלאומי מוכפל באחוזי הנכות הרפואית. הסכום בדרגת נכות 100% - 2,315 ש"ח.
- **פיצוי חד פעמי:** משולם לחולה עם 75% נכות רפואית ויותר - בסכום של 187,139 ש"ח; ולחולה עם 40%-74% נכות רפואית מחצית הסכום - 93,570 ש"ח.
- **מענק מחליף קצבה:** משולם באופן חד פעמי לחולה עם 5%-39% נכות רפואית. מחושב כאחוז מסכום הקצבה המלאה (בהתאם לאחוזי הנכות הרפואית שנקבעו), מוכפל ב-70.
- **מענק לשאירים:** משולם לבן זוג של חולה שיש עימו ילד בגובה 36 קצבאות חודשיות מלאות (84,340 ש"ח), או לבן זוג של חולה שאין עימו ילד או לילדו של חולה - בגובה 60% מסכום הפיצויים המלא לשאירים (50,004 ש"ח).

מקבלי הפיצוי לנפגעי גזזת

בסוף שנת 2015 הגיע מספר המקבלים קצבה חודשית במסגרת חוק הפיצויים לנפגעי גזזת ל-4,463 (לוח 15), 199 בהם קיבלו אותה לראשונה בשנה זו. גילם הממוצע של הזכאים (69.9) גבוה למדי לאור

תקופת הזכאות הקבועה בחוק, בניגוד למרבית הגמלאות שמשלם ענף נכות, רוב מקבלי קצבה זו (כ-61%) הם נשים, ככל הנראה בגלל מודעות עצמית גבוהה יותר לתופעות הלוואי ושיעור הישרדות גבוה יותר מהמחלה בהשוואה לגברים.

לוח 15

נפגעי גזזת המקבלים קצבה חודשית, לפי גיל ומין (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

גיל (אחוזים)					מין	סך הכל
70 ויותר	69-65	64-60	59-50	סך הכל		
2,002	1,505	875	81	4,463	מספרים מוחלטים	סך הכל
100	100	100	100	100	אחוזים	
42.1	37.9	34.5	30.9	39.0		גברים
57.9	62.1	65.5	69.1	61.0		נשים

מרבית (כ-62%) מקבלי הקצבה החודשית סובלים מפגימות בעור ושיעור הנכות שלהם נמוך, כ-16% סובלים מליקוי פנימי ושיעור הנכות שלהם גבוה יותר (בדרך כלל אלה החולים הקשים בסרטן) (לוח 16). מלבד ההבדלים באחוזי הנכות המוגדרים בחוק, יש כנראה בין חולים אלה הבדלים גם בתוחלת החיים.

לוח 16

נפגעי גזזת המקבלים קצבה חודשית, לפי אחוז הנכות הרפואית והליקוי המזכה (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

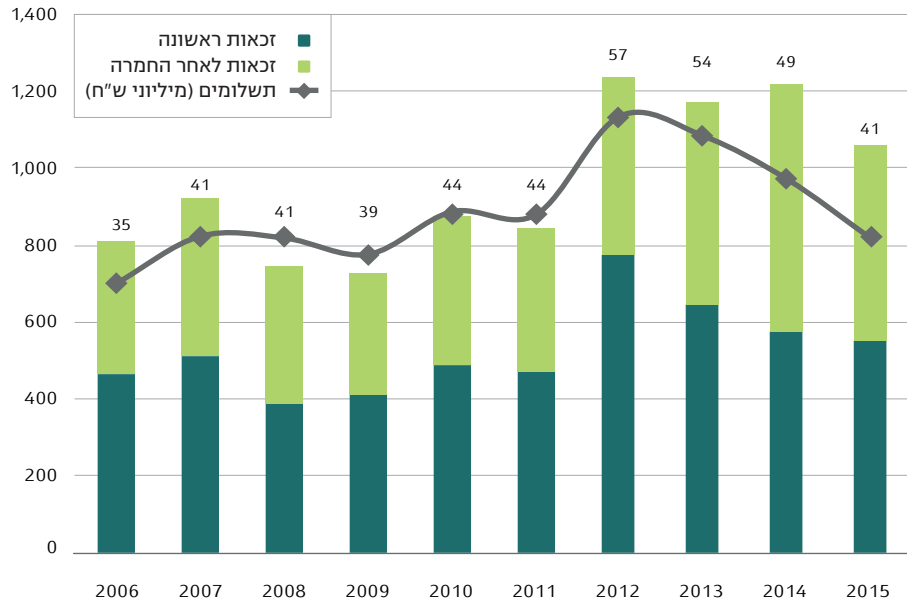
נכות רפואית (אחוזים)				סך הכל		הליקוי המזכה	סך הכל
100-80	79-60	59-50	49-40	אחוזים	מספרים מוחלטים		
618	1,061	933	1,851	4,463	מספרים מוחלטים	סך הכל	
100	100	100	100	100	אחוזים		
18.0	36.7	50.0	51.9	44	1,927	פגימות בעור	
1.6	6.2	14.6	32.6	18	816	התקרחות	
30.1	16.3	7.6	0.5	10	439	בלוטות הלימפה	
4.4	6.7	6.7	6.2	6	274	אחר	
43.4	33.2	20.5	8.5	21	968	נוירולוגי	
2.6	0.9	0.6	0.4	1	39	אחר	

בתרשים 6 מוצגות התפלגות התשלומים לנפגעי גזזת ומספר מקבלי הפיצויים, בחלוקה לפי זכאות ראשונה לפיצויים וזכאות מוגדלת לאחר החמרת מצב. התשלומים בתרשים נוקפים לשנה שבה שולמו, ומי שאושרו להם שיעורי נכות רפואית גבוהים יותר לאחר תביעה חוזרת, נספרים כמקבלי פיצויים במועד החדש. משנת 2012, מספר מקבלי הפיצויים בגין גזזת הולך וגדל, בגלל גידול במספר האנשים הזכאים לראשונה (בעיקר ב-2012-2013) וגידול במספר הזכאים לפיצוי מוגדל בעקבות

החמרה במצבם הרפואי (בעיקר ב-2013-2015). ייתכן גם שהגידול הוא תוצאה של הרחבת הפעילות למיצוי זכויות של נפגעי גזות.

תרשים 6

מקבלי המענקים לנפגעי גזות וסך התשלומים, 2006-2015



7. פיצוי לנפגעי פוליו

עיקרי החוק

מחלת הפוליו (Poliomyelitis) פוגעת בתאי העצב התנועתיים שבחוט השדרה, ועקב כך נפגעים סיבי העצבים והשרירים. כמחצית מן החולים מחלימים לחלוטין מהנגיף וכמחצית סובלים ממוגבלות בדרגה משתנה. חוק הפיצויים לנפגעי פוליו התקבל בכנסת בשנת 2007. לפיצוי לנפגעי פוליו זכאי מי שחלה בנגיף הפוליו בשטח ישראל או שעבר טיפול רפואי בשטחה עד סוף שנת 1969³⁵, ורופא מוסמך מטעם הביטוח הלאומי קבע כי הוא סובל מנכות רפואית או ממוגבלות בניידות שנגרמו מהמחלה או מהחמרה בה שנים לאחר מכן (תסמונת פוסט-פוליו³⁶). פיצוי זה ממומן מאוצר המדינה ונועד לבטא את מחויבותה של המדינה לנפגעים.

35 עד פברואר 2012, רק מי שחלה בשטח מדינת ישראל היה זכאי לפיצוי.
36 תסמונת פוסט-פוליו נגרמת כתוצאה משחיקת תאי העצב ומאופיינת בירידה בפעילות השרירים המלווה בחולשה וכאבים.

גובה הפיצוי

- **קצבה חודשית:** משולמת למי שנקבעו לו 20% נכות רפואית או יותר, בהתאם לאחוזי הנכות. קצבה מלאה שיעורה 50% מהשכר הממוצע על פי חוק הביטוח הלאומי - 4,630 ש"ח.
 - **פיצוי חד-פעמי:** משולם למי שנקבעו לו אחוזי נכות רפואית לצמיתות: עד 74% - 60,465 ש"ח, 75%-94% - 120,933 ש"ח, יותר מ-95% - 145,119 ש"ח.
 - **מענק מחליף לקצבה:** משולם למי שנקבעו לו אחוזי נכות רפואית בשיעור הנמוך מ-20%, באופן יחסי לאחוזי הנכות (מתוך הקצבה החודשית המלאה) ומוכפל ב-70.
- נוסף על תשלומים אלה, המדינה משתתפת במימון טיפולים רפואיים, אביזרים ומכשירים רפואיים הנדרשים לנפגעי הפוליו לניהול שגרת חיים תקינה ושאינם נכללים בסל הבריאות. חשוב לציין כי הזכאות לפיצוי במסגרת החוק אינה גורעת מהזכויות בתחומי ביטוח אחרים בביטוח לאומי ואינה תלויה בגילם של הזכאים.

מקבלי הקצבה לנפגעי פוליו

בדצמבר 2015 הגיע מספר מקבלי הקצבה ל-4,232 - כמעט ללא שינוי לעומת 2014. היציבות במספר המקבלים באה לידי ביטוי גם במספר האנשים שקיבלו את הקצבה לראשונה - 35 בלבד. 73% מן המקבלים מקבלים גמלה אחת נוספת לפחות מענף נכות (לוח 3).

מרבית נפגעי הפוליו חלו בראשית ימיה של המדינה, לפני שנכנס לשימוש החיסון נגד פוליו ב-1961. עם זאת, ידוע גם על מקרים ספורים שהופיעו לאחר מכן, כנראה בילדים או בוגרים שלא חוסנו (לוח 17). ממצא זה יכול להסביר את גילם הממוצע המבוגר יחסית של מקבלי הקצבה - 63.5. היתר הם בעיקר אנשים שחלו מחוץ לגבולות המדינה וטופלו בארץ או מי שסובלים מהתפרצות מאוחרת של המחלה, בהם גם כאלה שחלו כיוון שלא חוסנו.

כמחצית ממקבלי הקצבה החודשית סובלים מתסמונת פוסט-פוליו - תסמונת העלולה להתפרץ עד 45 שנה לאחר ההידבקות בנגיף. שיעורם של בעלי אחוזי נכות רפואית גבוהים הסובלים מהפרעות

לוח 17

נפגעי פוליו המקבלים קצבה חודשית, לפי מין ומועד הופעת המחלה (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

מין (אחוזים)		סך הכל		מועד הופעת המחלה	סך הכל
נשים	גברים	אחוזים	מספרים מוחלטים		
1,879	2,353		4,232	מספרים מוחלטים	
100	100	100		אחוזים	
11.0	9.4	10.1	427	לפני הקמת המדינה	
75.9	72.2	73.8	3,124	1959-1948	
7.6	11.0	9.5	400	1969-1960	
3.0	4.5	3.8	163	1979-1970	
2.5	3.0	2.8	118	1980 עד היום	

לוח 18

נפגעי פוליו המקבלים קצבה חודשית, לפי הליקוי המזכה ואחוז הנכות הרפואית (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2015

נכות רפואית (אחוזים)						סך הכל		ליקוי מזכה
100-90	89-80	79-70	69-60	59-50	49-20	אחוזים	מספרים מוחלטים	
989	1,337	178	287	479	962		4,232	מספרים מוחלטים
100	100	100	100	100	100	100		אחוזים
31.8	12.2	15.7	14.6	12.7	11.3	17.0	718	הפרעות בעצבים הקרניאליים
1.7	4.9	37.6	48.1	26.7	65.0	24.6	1,041	שיתוק בעצבי הגפיים
5.9	4.9	7.9	11.9	8.6	15.9	8.6	365	מחלות ופגימות בעצמות
60.6	78.0	38.8	25.4	52.0	7.8	49.8	2,108	פוסט-פוליו

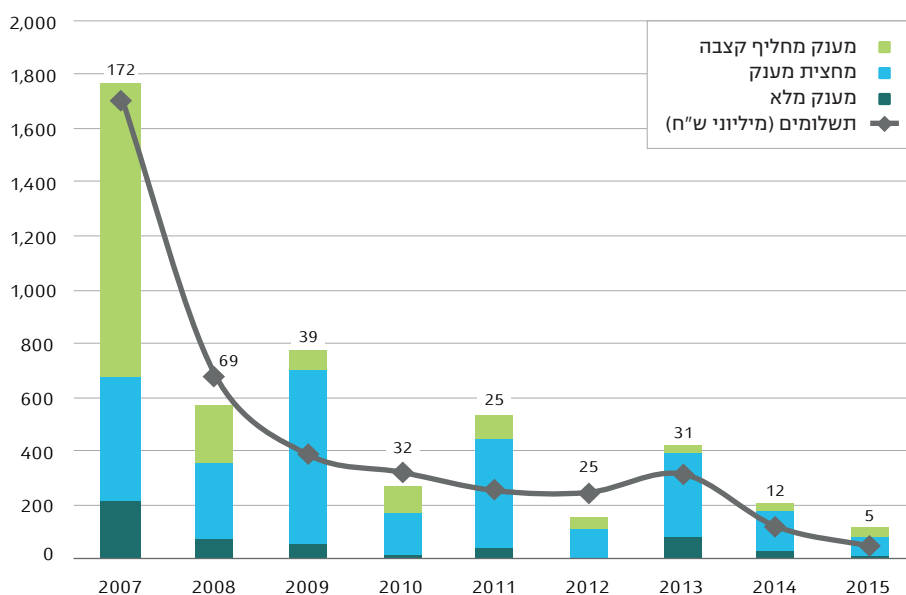
* מי שנקבעו להם אחוזי נכות רפואית גבוהים יותר לאחר שהגישו תביעה חוזרת, נמנו כזכאים לפיצויים במועד הזכאות המחודשת

בעצבים הקרניאליים (עצבי הגולגולת) ותסמונת פוסט-פוליו, גבוה לעומת שיעור הסובלים משיתוקים בגפיים ופגימות בעצמות (לוח 18).

מאז הוחל חוק הפיצויים לנפגעי פוליו, תשלומי המענקים לנפגעים קטנים מדי שנה (תרשים 7).
ראוי לציון הפער בין שיעור הנפגעים המקבלים גם קצבה חודשית וגם מענק חד-פעמי (כ-90% מכלל המקבלים) לבין שיעור נפגעי הגזזת המקבלים את שני התשלומים (כ-23% מכלל הנפגעים) - כנראה בגלל תנאי הזכאות הנדיבים בחוק הפוליו.

תרשים 7

מקבלי המענקים לנפגעי פוליו וסך התשלומים, 2007-2015



* מי שנקבעו להם אחוזי נכות רפואית גבוהים יותר לאחר שהגישו תביעה חוזרת, נמנו כזכאים לפיצויים במועד הזכאות המחודשת

8. היקף התשלומים

בשנת 2015 שולמו בענף נכות גמלאות בסך של כ-13.6 מיליארד ש"ח - עלייה ריאלית של 5% לעומת הסכום ששולם ב-2014. עיקר הגידול נובע מהשינויים במבחני הזכאות ובתנאי הזכאות לקצבאות שר"מ וילד נכה. התפלגות ההוצאה לפי סוג התשלום מראה כי משקלם היחסי של התשלומים לגמלאות הנכות והשיקום הוסיף לרדת גם ב-2015 והגיע לכ-64% מההוצאה בענף (לוח 19). סך התשלומים בשנת 2015 לנפגעי גזות היה כ-130 מיליון ש"ח ולנפגעי פוליו כ-170 מיליון ש"ח - ירידה ריאלית לעומת שנים קודמות הנובעת מהירידה בהוצאה למענקים. משקלם של תשלומי גמלאות ענף נכות בכלל תשלומי גמלאות הביטוח הלאומי נותר יציב ברמה של 18.7% (לוח 20).

לוח 19

תשלומי ענף נכות כללית לפי סוג התשלום (אחוזים), 2011-2015

שנה	סך הכל	נכות ושיקום	שירותים מיוחדים	ילד נכה	ניידות
2011	100	69.3	9.9	8.5	11.6
2012	100	67.8	10.3	9.2	12.0
2013	100	66.8	10.8	9.9	11.6
2014	100	66.1	11.3	10.4	11.3
2015	100	63.9	12.3	12.0	11.1

לוח 20

תשלומי ענף נכות כללית וחלקם בכלל גמלאות הביטוח הלאומי, 2011-2015

שנה	תשלומי ענף נכות כללית		שיעור תשלומי גמלאות הענף בסך תשלומי גמלאות
	מיליוני ש"ח (מחירי 2014)	שיעור גידול שנתי ריאלי (אחוזים)	
2011	11,154,385	0.7	18.4
2012	11,815,633	5.9	17.8
2013	12,231,262	3.2	18.7
2014	12,955,314	5.9	18.6
2015	13,598,173	5.0	18.7

ככלל, על אף העלייה הריאלית בקצבאות, גם ב-2015 נמשכה מגמת השחיקה של גמלאות הנכות (נכות כללית, שר"מ וילד נכה) בהשוואה לשכר הממוצע במשק - תוצאה של ההבדלים בין מנגנוני עדכון הקצבה לגידול בשכר.

גובה קצבת הנכות הממוצעת (הכוללת גם את הקצבה החודשית הנוספת) מושפע ממשנתנים רבים: (א) שיעור הזכאים לגמלה מלאה; (ב) שיעור הזכאים לתוספת בעבור התלויים בהם; (ג) שיעור הזכאים שיש להם הכנסות מעבודה או הכנסות שלא מעבודה; (ד) שיעור המקבלים קצבת עידוד. ב-2015 הקצבה הממוצעת היתה 2,862 ש"ח לחודש, שהם כ-30.6% מהשכר הממוצע, בהשוואה ל-31.3% ממנו ב-2014 (לוח 21).

הקצבה הממוצעת לשירותים מיוחדים (הכוללת גם את הקצבה החודשית הנוספת) היתה ב-2015 2,509 ש"ח (לוח 22). העלייה בגובה הקצבה הממוצעת היא בעיקר תוצאה של התוספת שניתנה לזכאים בשתי הרמות הגבוהות, לאחר העלייה בשכר המינימום. עם זאת, כאחוז מהשכר הממוצע הקצבה לא עלתה אלא אף ירדה במעט.

לוח 21

קצבת נכות חודשית ממוצעת (מחירים שוטפים, מחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע), 2011-2015

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	כאחוז מהשכר הממוצע
2011	2,710	2,794	31.6
2012	2,774	2,812	31.6
2013	2,807	2,803	31.2
2014	2,867	2,849	31.3
2015	2,862	2,862	30.6

לוח 22

קצבת שר"מ חודשית ממוצעת (מחירים שוטפים, מחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע), 2011-2015

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	כאחוז מהשכר הממוצע
2011	2,383	2,456	27.8
2012	2,449	2,483	27.9
2013	2,482	2,478	27.6
2014	2,464	2,449	26.9
2015	2,509	2,509	26.8

גובה הגמלה הממוצעת לילד נכה (הכוללת גם את הקצבה הנוספת) מושפע משלושה שינויים שהתרחשו בשנים האחרונות: (א) האחדה של התוספת ללימודים ולדמי מחיה (בעקבות המלצות ועדת אור-נוי), ותשלום תוספת לימודים לכלל מקבלי הגמלה³⁷. (ב) הגידול במקבלי הקצבה התלויים לחלוטין בזולת. (ג) הגידול החד במקבלי הקצבה הזקוקים להשגחה. ב-2015 גובה הגמלה הממוצעת היה 2,549 - עלייה ריאלית של 6.3% לעומת 2014 (לוח 23). גם עלייה זו מוסברת באמצעות התוספת ששולמה לילדים התלויים לחלוטין בזולת, בעקבות עליית שכר המינימום.

קצבת הניידות הממוצעת היתה ב-2015 2,152 ש"ח בחודש, שהם 22.8% מהשכר הממוצע לעומת 23.4% ממנו ב-2014 (לוח 24). הקצבה הממוצעת לנפגעי גזת היתה 1,351 ש"ח - גידול ריאלי של כ-5% לעומת 2014, ולנפגעי פוליו 3,282 ש"ח בחודש - גידול ריאלי של כ-4%.

37 ילדים שמלאו להם 14 לפני החלת התקנות החדשות זכאים עדיין לתוספת הנפרדת ללימודים ולמחיה ששולמה עד אז.

לוח 23

גמלה לילד נכה חודשית ממוצעת (מחירים שוטפים, מחירים קבועים
וכאחוז מהשכר הממוצע), 2011-2015

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	כאחוז מהשכר הממוצע
2011	2,266	2,336	26.5
2012	2,414	2,447	27.5
2013	2,439	2,435	27.1
2014	2,414	2,399	26.4
2015	2,549	2,549	27.1

לוח 24

קצבת ניידות חודשית ממוצעת (מחירים שוטפים, מחירים קבועים
וכאחוז מהשכר הממוצע), 2011-2015

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	כאחוז מהשכר הממוצע
2011	1,939	1,999	22.7
2012	2,036	2,064	23.1
2013	2,137	2,133	23.1
2014	2,143	2,129	23.4
2015	2,139	2,139	22.8